

LA RENAISSANCE

REVISTA CATALANA

ANY X.

TOMO 2.

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

Carrer de Xuclá, 13, baixos.

BARCELONA.

Lluís Serra dia

GOMEZ & Co

LA RENAIXENSA

TAULA

	<u>Pág.</u>		<u>P á g</u>
A. P.		BALAGUER Y MERINO, ANDREU.	
Bibliografia.	449	Un episodi autèntich de la última malaltia de En Pau Clarís.	407
AGUILÓ Y FUSTER, MARIAN.		BARALLAT Y FALGUERA, CELESTÍ.	
La cayguda de la fulla.	373	Sant Aleix sota la escala	457
ALFONSO, LLIUÍS.		BARTRINA, JOAQUIM M.^a	
Anch' io.	158	May més.	141
AMER, MIQUEL VICTORIÁ.		BOTER DALMASES, FRANCESCH DE.	
A la bellesa.	186	Qüento fantástich.	362
AULÉSTIA Y PIJOAN, ANTONI		CONGRES CATALANISTA.	
Bibliografia.	291	Bases.	201
B. Y M., A.		FARNÉS, SEBASTIÁ.	
Bibliografia.	448	L' estreno.	414
BALAGUER, VÍCTOR.		FAYOS, FRANCESCH.	
Discurs pronunciat en Va- lencia als 29 de Juliol de 1880, ab motiu dels Jochs Florals que celebrá lo Rat Penat, Societat de ama- dors de las glorias de Va- lencia y son antich realme	57	Lo que fa la gana	272
Discurs pronunciat la nit del 29 de Juliol de 1880 en los Jochs Florals de Va- lencia, contestant al del Sr. D. Teodor Llorente.	153	GUIMERA, ANGEL.	
Lo monastir de Piedra.	425	Cant de bressol.	325
		IRANZO Y SIMON, VÍCTOR.	
		A la memoria dels socis funfadors de la escola de Artesans.	142

La Renaixensa

	Pág.		Pág.
MALUQUER VILADOT, JOAN.		PENYA D' AMER, VICTORIA.	
Aborígens catalans.	13, 31	A mes filles.	87
MARSILLACH, JOAQUIM.		PERPINYA, JOAN.	
Arrigo Boito y son Mefistó- fele.	385	Lo bon company.	442
MARTÍ Y FOLGUERA, JOSEPH.		Cansó de bosch.	492
Lo treball.	410	PICÓ Y CAMPAMAR, RAMON.	
MASFERRER Y ARQUIMBAU, F. DE P.		La primavera.	41
Bibliografia.	331	¡Pobret!	41
Lo dia dos de Novembre.	430	PIERA Y TOSSETTI, VICENS.	
MASRIERA Y COLOMER ARTHUR.		¡Egara!	327
Lo Mitxer.	288	PIROZZINI Y MARTÍ CARLES.	
MATHEU, FRANCESCH.		Secció de belles Arts. 45, 97, 145, 193, 339, 377, 417, 443	
Brindis.	375	PONS Y MASSAVEU, JOAN.	
MISTRAL FREDERICH.		Mitxa-Galta.	216, 277, 305
Carta á D. Víctor Balaguer.	204	PUIGGARÍ JOSEPH.	
MOLINS Y SIRERA, ANTONI.		Bibliografia.	249
María en Montserrat.	90	RIBOT Y SERRA, MANEL.	
NAVARRO, FELIP DENICI.		¡Tant me fá!	43
Bibliografia	465, 481	RIERA Y BERTRAN, JOAQUIM.	
OBRADOR BENASSAR, MATEU.		Teatro Principal.	321
Apuntacions y mostres de poesia popular mallor- quina	111, 166, 207	Las estrellas avisadas.	463
OLLER, JOSEPH M. ^a		ROURE, CONRAT.	
En la tomba d' un héroe.	248	Discurs pronunciat en la fes- ta de la distribució de pre- mis del Certámen de «L' Aranya».	105
OLLER Y MORAGAS, NARCÍS.		Plany.	287
Un qüento d' En Bartrina.	297	SANPERE Y MIQUEL, SALVADOR.	
P.		Orígens y fonts de la nació catalana.	1
Bibliografia.	451, 452	SARDÁ JOAN.	
		Joaquim M. ^a Bartrina.	130

Taula

	Pág.		Pág.
Un altre qüento d' En Bar-		UBACH Y VINYETA, FRANCESCH.	
trina.	404	La cristiana de la Zàidia. . .	235
SUNYOL, ESTEVE.		VALLS Y VICENS, AGUSTÍ.	
Giulio Cesare	28	Tardor.	491
Puigmal.	117, 176	VALLS Y VICENS, JOSEPH M. ^a	
T.		May!	441
Teatres.	445	VERDÚ, JOSEPH.	
THOS Y CODINA, TERENCI.		La cansó del manyá.	189
Bells recorts.. . . .	39	Duas llágrimas.	435
TOBELLÀ, FRANCISCO X.		VIDAL Y VALENCIANO, GAYETÀ.	
La llum	350, 395	L' Aduana de Barcelona y	
TORRAS, CÉSAR AUGUST.		lo Cercle de la Unió mer-	
Exploració del Sud-Est y del		cantil.	345
Sud del Nethou y ascen-		X.	
sions al pich Occidental		Bibliografia.	475
de la Maladetta y el pich		Z.	
des Tepêtes en l' Agost de		Bibliografia.	476
1877, per lo Comte Henry			
Russell.	257		

ORIGENS Y FONTS
DE LA
NACIÓ CATALANA
PART HISTÓRICA

CAP. V.

RENAIXEMENT É IDEA DEL POBLE CATALÁ
EN LO SIGLÈ IX —

(Acabament.)

RA be, ¿cóm se compagina lo tot es frank ab lo tot es gótic de la nostre demostració? Y, si tot es frank, ¿qué significa la revindicació constant de la lley góthica y la seva conservació y primacia des lo sigle xi á migans del xiii? virtualitat que creyém haber demostrat de una manera incuestionable.

Puig ja que tot es frank, qui coneix, qui ha presentat un sol document per lo qual se acrediti que tal ó qual qüestió se ha resolt segons la lley franka?

Nosaltres havem buscat lo mateix en las coleccions diplomáticas de los de San Maure, com en las de Baluzi y Marca las provas de aquesta costum y lley franka que

es la costum y lley dels Catalans al renaixer la seva nacionalitat, y sols havem trovat que, en lo plácit de Narbona de 933, se sentenciá ab arreglo á la lley franka ó salika al comte Pons que detentava uns bens de la iglesia narbonesa. Y encara, ¿per qué? Perqué interrogat lo comte perqué digués conforme á quina lley vivia—*interrogaverunt ipso comite supradicto qualem legem vivebat*—se nega á contestar. Allavors, lo Jurat, lo sentenciá conforme á la lley del Estat, qu' era la lley sálika, y ab tanta major rahó, per quant lo comte y marqués de Pons, era un personatge oficial.

Lo Tribunal, ó be perqué se tractava de un negoci ó negocis eclesiástichs, ó be perqué los romans estaban en majoría en Narbona, lo componguéren 18 jutxes, anomenats per lo següent ordre en lo document oficial: «Tres jutjes y un sayó goths, onze jutjes romans y tres de sáliks.» Resulta de la enumeració una confessió notable, tal es la de que lo jutje principal ó lo que entenia en la causa era un goth, puig que lo sayó ho era. Además la importancia del element frank, y no s' olvidi que parlem de Narbona, ho diu prou be l' ordre gerárquich en que venen los seus jutjes ¹.

Un altre document se trova en la colecció dels Maurins, y es una donació del comte Bernat de Magalona—any 985—en la qual declara que éssent la seva lley la franka, fa en virtut d' ella y segons ella la dita donació; y ja no havem trovat cap mes indici.

¿Y de lo dit s' en pot treure qu' en Cathalunya tot es frank? Y encara, ¿qui ha trovat dintre de los termens de la Catalunya històrica, fins avuy, un sol document que acrediti, encara que sigue de una manera tan lleugera com per los casos citats de la narbonesa, l' us de la lley sálika?

Ara donchs, per acabar de una vegada, donarém una prova definitiva de la universalitat de la lley gòtica, per

¹ *Histoire générale du Langüedoc*.—Document, LVI.

las sentencias y donacions dels *plácitos* avants citats, y així veurem com las lleys góticas se aplicavan á cuestiones que afectavan á la propietat, á la persona, á la familia;—com lo plet entre lo comte Miró Guillelm y la seva mare sobre la herencia paterna; la donació feta per lo marit á la seva dona un any després del matrimoni conforme l'autorisa la ley gótica; també la donació del comte Raimundo á la seva muller Valentía; la compra per Arnal Miró de Tost de lo Castell de Sordano al comte de Urgell, puig lo expectaba per successió del comte Borrell, y á la comtesa per *suum decimum*, qu' era cert dret que corresponia á las donas en los bens dels marits segons las lleys góticas ¹; y per últim lo cas de la ingenuitat de Llorens guanyada per prescripció de temps conforme lo establert per lo códich visigot.

¿Ahont es, donchs aqueixa legislació franka de la qual no savem trobar lo rastre? En épocas molt posteriors á la del renaixement de la nacionalitat catalana nos seria fàcil senyalar la seva influencia, mes per lo que fá als primers sigles de la nostra historia dirém, que quant tota la diligencia del bisbe Marca per trovar documents que probessen la extensió y domini frank en Catalunya, no li dona cap resultat, proba, y bona proba tenim, donchs, de que no hi ha que buscarhi res frank en los orígens ó en las fonts de la nostra nacionalitat.

Mes diu també lo senyor Escosura y Hevia ab aprobació de la *Real Academia de la Historia*, que nostre dret consuetudinari es igualment frank.

Aquí hi ha que distingir épocas, y encara qu' en totas ellas l' error del senyor Escosura y Hevia siga manifest, per major claretat las considerarem per separat.

¿Qué es lo que sabem del dret consuetudinari del temps goth? Per molts fins será cosa nova aixó de que los goths tinguessin un dret consuetudinari al costat del gran *Llibre dels Jutjes*, mes per tréurels de dubtes contestará

¹ Monfar.—*Historia de los Condes de Urgel*.—Tomo I, cap. XLVIII, pág. 321.—Tomo IX de la *Coleccion de documentos inéditos de la Corona de Aragon*.

San Isidoro de Sevilla per nosaltres : *Mos vero est vetustate probata consuetudo sive lex non scripta* ¹.

Mes per desgracia tenim molt escassas novas del dret no escrit dels goths, pero aixís y tot las pocas que tenim son de gran importancia.

La ley visigótica, per exemple, millorá las condiciones dels fills nascuts de matrimoni entre esclaus y llibres, puig deya que 'l fill seguia sempre la condició del pare. Y sobre aquest punt Sant Isidoro nos diu, que de son temps se havia introduhit la *costum*, presa del dret canónich, de que 'l fill seguia la condició mes favorable, axís fos la del pare com la de la mare ².

Donchs bé, si hi ha un dret consuetudinari goth, ¿en la época de la reconquesta que se 'n fá de la *costum* gòtica? ¿Persisteix? ¿Se crea un dret consuetudinari nou baix la dominació dels alarbs? Mes, es clar que la *costum* feta per los serrahins sols per los serrahins podia tenir forsa de ley.

Que lo dret consuetudinari goth persisti, ho veyem en lo testimoni menys irrecusable de quants se podrian y podriam aportar. Carles lo *pelat* en la *constitució* per los habitants de Tarrasa y Barcelona, que fou extensiva per tots los catalans, parla de las antigüas *costums*, y prohibeix terminantment que cap Comte vagi en contra d'ellas — *secundum antiquam consuetudinem neque comes ille aut succesores ejus hoc in consuetudinem venire præsument* ³.

Está clar que las *costums* á que se refereix la *Capitular* prenomenada—de 844—son las *costums* gòticas, puig si fossen las *costums* frankas, ó encara las introduhidas ab la vinguda dels Alarbs no se las hi podria haber donat, ab propietat, lo títol de *antiguas*.

La segona época, es dir, la que comensa ab la reconquista de Barcelona y acaba ab la recopilació dels *Usat-*

¹ *Etimologías*, lib. 2, cap. X, lib. V, cap. III.

² *Caus.* XXXII, quart IV.—*Caus.* XV, sive ult.

³ *Capitularia Regem Francorum*.—Baluzi, t. II, pág. 17.

ges, es dir, ab la primera recopilació del nostre dret consuetudinari, fuig de nostre cuadro, puig sols nos en podrem ocupar lo dia que estudiem la *marcha, desarrollo, fi y esperansas de la nació catalana*, mes algo havem dit ja citant los *Usatges* dels quals admeten los senyors Marichalar y Manrique que 's tingan por una reunion «de fragmentos de leyes góticas observadas en Cataluña antes de «la invasion de los sarracenos con las máximas del gobierno feudal »;» á lo que afegirem nosaltres, de fragmentens gòtichs, axís de lleys escrites com de usos y costums.

Ja está dit, donchs, que menys podem ocuparnos de la tercera época del nostre dret consuetudinari qu' es la que va dels *Usatges* á las *costums de Catalunya* y á la recopilació d' En Pere Albert, á mitjans del sigle xiii.

¿Nos será ara difícil respondre á la resolta afirmació del senyor Escosura y Hevia «de que para la averiguacion de los delitos se adoptaron las pruebas vulgares »desconocidas en las leyes godas,»—per lo tant frankas— «como el juramento, la batalla, el agua caliente?»

Portats nosaltres de la idea de que lo dret consuetudinari dels goths no morí en lo Guadalete, y lo qu' es mes, que 's restaura ab la ley gòtica quant la restauració de la Patria ó de la nacionalitat catalana, havem buscat en la ley escrita y en la ley no escrita dels gots aqueixas probas vulgars, acusadoras de la font franka que omplí la nostre nacionalitat.

Axís malgrat la doble autoritat del senyor Escosura y Hevia, y de la *Academia de la Historia*, havem cregut convenient llegir de nou *Lo llibre dels Jutjes*, lo qual nos ha donat las *lleys 20; 5 y 9*; dels *llib. I y II, tit. II*, per las que veyem admesa la *prova per jurament*.—Y á major abundament tenim la *ley 20 del tit. I del llibre II*, que dispensa al jutge prevaricador de las cruels penas en que ve incurs si prova que per ignorancia ha jutjat mal, y per aquest cas tan grave, y que tan importa á la recta y bona

administració de la Justícia, se rebia la prova per Jurament — La *lley 5 del tit. II* del dit llibre, diu encara, que quant las provas aduhidas en un litigi per una y altra part no semblin prou convincents al jutje, l'acusat podrà disculparse per jurament, y l'acusador declarada falsa la acusació en virtut del dit jurament vindrá condemnat á pagar al acusat cinq sous de or de multa.—Y encara mes la *lley 9* del mateix *títol y llibre* diu: «que los esclaus encarregats dels bens dels seus amos que intentin processos als homens llibres, y no probin la acusació, lo llibre se disculpará per jurament, y l'esclau será condempnat á pagarli lo que hagués hagut de pagar lo llibre cas de haber sigut declarat culpable.—Y com no creyem indispensable continuar citant detalladament los casos en que s'admet per la legislació gòtica la prova per jurament, paig quant no 'n coneixessem d'altres n'hi hauria prou ab los citats, pera demostrar quant á la lleugera se fan y admeten afirmacions històriques de tanta gravetat. direm per los qui vulgan estudiar lo dit punt que consultin las *lleys 31 del tit. IV, del llib. V; 5 del tit. V del llibre VI* que per la seva importancia escepcional resumirem dihent: «qui, volguent aquietar una baralla mata á altre sens voler, se disculpará per jurament:» y, per últim las *lleys 12 del mateix tit. y llib.* que 'l que acabem de anomenar; la *1 y 15 de los tit. II y III del llib VIII*, y las *lleys 4, 8 y 14 del tit. I del llib IX*; y ab aixó no estem encara segurs de haber donat ab tots los cassos en que se admítia per la lley gòtica la prova per jurament.

Respecte á lo Juy de Deu, desafío ó batalla, lo *Llibre dels Jutjes* no 'n diu paraula, es cert, y en veritat sembla que n'hi hauria de haber prou ab lo seu silenci per negar la dita *ordalia* per lo poble visigot, á pesar de estar en us entre tots los altres pobles germànichs, exceptuant, ¡quí ho diria! lo poble frank-sálik de qui se diu que nosaltres la havem presa ¹.

¹ Davoud Oghlou.—*Histoire de la legislation des anciens germains*. — Lo campus ó desafio, es comú á todas las tribus germánicas, exceptuant los franks-sáliks, ... *Vol. I, LXXXVIII*.

Mes un celeberrim autor de dret francés, Mr. Laferrier, ilustra lo punt en qüestió, puig diu que la ordalia de lo Juy de Deu, no se trova en las lleys visigóthicas, que per lo tant no 's pot dir que fos propia del poble goth, empero y aixó es per nosaltres lo interessant, «per lo que fa als goths de la Septimania la prova per batalla era atmesa, y al efecte porta los testimonis de Casiodoro, *Varia IX, 14. Athalaricus rex*, ahont se diu que escrigué á últims del sigle iv, lo rey Ahalarico al comte Gildias en Sicilia dihentli, «que s' aumentaria la gloria dels Goths, molt mes si se pledajes menys; empero, li diu, «defenseu per las «armas lo vostre dret, mes sufriu que los romans don- «guin fi als seus plets per las lleys ¹.»

Empero un altre testimoni mes dèscisiu pot presentarse, lo fet á que fem alusió es lo tant conegut desafió del comte Bera de Barcelona ab lo noble goth Senila, lo qual tingué lloch, y á caball segons la *costum góthica*, y aixó ho diu un contemporáneo, com se pot veure en Duchéne ².

No era, donchs, la prova per batalla de dret escrit, mes ho era de dret consuetudinari. Encara nos queda per examinar la prova vulgar de la aygua freda ó calenta desco-

¹ Laferriere — *Histoire du droit français*.—Vol. III, pág. 229.

² In palatio quoque Bera comes barcinonensis quum impeteretur a quodam vocato Senila, et infidelitatis arqueretur, cum eodem secundum legem propria, ut pote quia utosque Gothius erat, equestri prelio congressus est, et victus.

Duchene—*Historia francorum scriptores*, etc.—T. II, pl. 300 y 301.

Mes detalls sobre lo dit desafió se trovan encara en lo poema de Nigello, vegis, *Ermoldi Nigelli. Cármen elegiacum*, col. 58, 59 y 60; *Muratori, Rerum italicarum scriptores*.—T. II. Pars II, ahont novament se fa constar que s' bateren á caball per ser propia manera dels goths,

More tamen nostro liceat usidere caballum.

Venint ara al cas del comte de Ampurias ab la comtesa Ermesindis de Barcelona á la que desafiá en 1010, ¿qué veyem? Que la comtesa refusa la batalla, y apela á las lleys, y aixó prova que lo desafió era de costum y no de dret, puig si en aquell temps haguessen sigut promulgats los *Usatges* que per certs cassos *fan obligatori lo desafió*, la comtesa no hauria pogut refusar la dita prova. Los senyors Marichalar y Manrique van donchs molt equivocats citant lo dit cas com prova de la influencia franka, ó de la costum franka.

Ab tots aquestos antecedents lo desafió del comte de Barcelona Berenguer Ramon ab lo veguer Castellet «no demuestra la amalgama de la ley goda con la costumbre franka que permite el duelo» com diu En A. de Bofarull.—*Historia crítica de Cataluña. Tom. II, p. 439, col. 1.ª* sino la costum góthica, elevada á ley per los *Usatges*, y observada per lo jefe del Estat.

neguda per los goths segons l' autor del *Juhi crítich del feudalisme espanyol*. Aquesta vegada, lo despullat Códich dels Visigoths torna á pendre la paraula y nos dona á coneixer la *ley 3. de lo Titol I del llibre VI* que diu aixís, copiada de lo text oficial: «Si alguna demanda es que «vala CCC sueldos, establecemos assi que maguer que la «demanda es pequenna aquel que es acusado sea trahido «ántel juez, e sea constrinuido cuemo manda *la ley caldaria*. E si el fecho fuese manifesto, el sices mande tormentar; e si lo confessar, faga enmienda como manda la «ley de susa, e si se per pagar segund cuemo manda *la ley caldaria*, el que lo acusó non debe aver nenguna pena. E otro si mandamos guardar de las personas que «son aduchas en testimonio, que son sospechosas ¹.»

La ley caldaria — *per calera* dihuen los *Usatges* — á que fa referencia una y altre vegada la *ley* prenomenada, seria de dret consuetudinari, de us y costum, puig no se trova en cap part del *Llibre dels Jutjes*, y aquí tenim una nova prova de la gran importancia que s' ha de donar á la costum gòtica qu' en part se pot estudiar en las *Formula visigothorum* que doná á coneixer en Rozière, y que després han publicat corretgidas los senyors Marichalar y Manrique, en lo tomo segon de la seva *Historia de la legislacion*.

De l' *ordalia* de l'a ygua freda res n' havem sapigut averiguar: tal vegada los goths no la coneixeren; mes nos sembla que es mes temerari negarho que afirmarho, ¿puig si admetian la prova per caldera, qu' era lo mes, no havian de rebre la prova per aygua freda que era lo menys?

Veyam ara si tenen major consistencia las probas de la nostra afrancesada nacionalitat, tant per lo menut recullidas, per lo que sembla ², per lo senyor Escosura y Hevia, y que encara no havem examinat.

¹ En lo text llatí, la *ley* copiada se trova en lo *Llib. II, tit. I, ley 32*.

² Hem dit, «per lo que sembla» puig la síntesis dada per lo senyor Escosura y Hevia lluny d' esser original ó filla dels seus estudis, no es mes que una reproducció de lo que digué Villanueva en lo Tomo VI, plana 39 del seu *Viaje literario á las igle-*

Que las escripturas se calendaren per los anys de reinat dels reys Franks, cosa certa fins lo any 1180, en que mana lo concili Terraconense que se calendesen per l'era de la Nativitat.

«Sin la confirmacion de los Reyes francos no se consideraban seguros los heredamientos y posesiones, y al efecto se procuraba obtener de ellos los privilegios ó *præcepta* de confirmacion.»—Passem per lo dit, aixó es, per lo absolut de la afirmació en gracia de que d' ésser cert, acaba la costum en lo últim ters del sigle x, que 's quan Catalunya se fá independenta de nom y de fet.

En lo que no hi ha *pero* es en lo de haber acceptat la lletra francesa deixant á recó la gòtica; mes de aquet fet no sabem quina proba se 'n pot tirar, puig, si es la del nostre afrancesament, ¡no es res lo que dirán los historiadors de aquí á deu sigles de la influencia inglesa, al veure que tota Europa ha acceptat la lletra inglesa!

¿Qué 'ls catalans estaban en contacte ab los francesos? ¿com nó, si son y eran fins un cert punt los nostres vehins?

Que los comtes de Barcelona anavan ab frecuencia á terra de França.—Aixó es cert, si es que s' ha volgut dir, á l' altre part dels Pirineos, mes si se tracta de la França propiament dita, no ne sabem res, ni quants han escrit la seva historia ne han sapigut cosa major.

¡Qué los nostres comtes se casaban ab francesas! Lo cert, es, que casaren ab fillas dels comtes de Flandes, de Auvernia, de Carcassona, Gascunya, Ampurias, Pro-

sias de España qu' es lo qu' en proba copiem á continuació:—«Teníamos acá gran parte de la legislación civil francesa; nuestros condes se protestaron feudatarios de aquellos reyes á lo menos hasta entrado el siglo x: todos buscaban entonces la confirmacion de sus posesiones en los privilegios de aquellos reyes que llamaban *præcepta* hasta todo el siglo xii se calendaron nuestras escrituras por los años de sus reinados, la letra francesa se nos metió en casa, á mitad del siglo ix, abolida la gòtica; nuestros obispos iban y venian para todo á Narbona como á su metrópoli de donde tomaron el rito romano mucho antes de lo que comunmente se cree.» Y á continuació es quan parla Villanueva de la regla Aquigranense.

venza, de la Pulla, tal vegada ab una filla del Cid, y per últim ab una filla de un rey de Aragó.

Ara be, qui no sab que durant tota la época dels comtes, lo Languedoc com la Provença, no volian esser francesas? ¿qué parlavan una mateixa llengua los comtes de Tolosa, Carcassona, Provença y Barcelona? ¿qué algun dels dits comtats, lo de Carcassona, avuy era de França y demá de la casa de Barcelona? Es avuy un secret que 'l pensament polítich dels comtes de Barcelona reys de Aragó fôu de reunir en una sola nacionalitat á tots los pobles de llengua de oc? Y ab aquí habian de casar los comtes soberans mes que ab los seus parells? Y, en la época dels comtes, quan Tarragona, Tortosa y Lleyda estavan encara en poder dels moros, ¿era factible lo seu casament ab personas del seu rango, si no las anavan á buscar de l' altre part dels Pirineos? Per últim, avuy mateix, ¿casan los prínceps ab las fillas dels seus súbdits? Per aquesta classe de matrimoni no se ha inventat lo nom de *morganátichs*?

Sí, donchs, la unió ó maridatge dels antichs comtes de Barcelona ab princessas d' Estats que sols sigles mes tart foren francesos, proba l' afrancesament de la nostra nacionalitat al renaixer en lo sigle ix, ¿qué proban avuy los casaments dels reys ab princessas extrangeras? Res certament com no siga una combinació política. Donchs aixó y res mes, proban las bodas dels comtes catalans ab princessas, extranjeras, fins á cert punt, puig moltras d' ellas parlavan la llengua dels seus marits.

¿Qu' en Catalunya s' hi ficá la regla aquisgranense per influencia franka?, es cert; ¿qué nostres iglesias dependian de la de Narbona? també es cert; ¿qué nostres bisbes anavan y venian de Narbona? está clar, puig d' ella dependian. Mes hi ha que observar, que durant los sigles viii y ix la supremacia de l' iglesia de Narbona era la supremacia de una iglesia nacional, de una metròpoli gòtica, sino, recordemnos lo que havem dit quan la recon-

questa, axís donchs, los catalans habian de considerarla com la mare.

Mes arriba l' any 865 y ab lo dit any la divisió de la Gocia, ab Gocia y Marca Hispánica ó Catalunya, y ja tot seguit nasqueren las antipatías que 'ls catalans demostraren per la iglesia narbonesa, y tant cresqueren que quan Borrell inaugura l' época dels Comtes independents, ja obté del papa Joan XIII una butlla restauránt lo títol de arquebisbe de Tarragona en favor del bisbe de Vich, emancipantse en conseqüencia las iglesias catalanas de la jurisdicció narbonesa. Veritat es, que la butlla fou retirada, que l' arquebisbe de Narbona continuá essent lo cap de la iglesia catalana, pero lo fet citat demostra clarament que la sumissió era forcosa, y que 's desitxava substituhir-la y reconstruir la iglesia nacional, y aixó succehí tan prompte se reconquistá Tarragona, de modo que en definitiva des 1118 acabá del tot la jurisdicció de iglesia de Narbona sobre las catalanas.

Resulta, donchs, demostrat, qu' es de tot punt inexacte lo de que «todo, todo pasó de Francia á Catalunya,» y ab aixó que s' entengui be, no volem negar ni disminuir en lo mes minim la natural y lógica influencia de França en lo desenrotllament de la restaurada nacionalitat catalana.

Las naciones, com havem dit, no son fruyt de generació expontánea, ni viuhén ni 's desplegan independentment dels elements que las rodejan; aixís Catalunya, en comunicació constant, fácil y directa ab Europa, bebia en las fonts de la seva ilustració, y es per aquesta rahó que presideix durant tota la etat mitjana lo moviment científich, lliterari y artístich espanyol.

Sustréures á la influencia europea, hauria sigut condemnarse com la China á eterna inamovilitat; per haver-ho fet Espanya en temps de Felip II, que es lo sigle mes trist de la historia patria, plorem avuy encara lo nostre estat de atrás y de ruina.

Nosaltres comprenem que 's discuteixi si Catalunya va

fer be ó mal desentenentse de la reconquesta d' Espanya per pendre part en lo concert universal, mes no se li negui la originalitat de las sevas institucions, fins ahont es posible la originalitat en aquestos punts, aixó es, quant las nacions no 's sustrahuen á las corrents de la civilisació universal.

S. SANPERE Y MIQUEL.

ABORÍGENS CATALANS

ENSAIG HISTORICH SOBRE 'LS PRIMERS POBLADORS
DE CATALUNYA

III

XAMINEM ara las emigracions indias que partiren en sentit oposat als txandalas.

En lo mont Ararat, al quedar en sech del diluvi que inundá tot lo mon, va desrollarshi induptablement una gran generació que fou lo centre de las emigracions que dongueren vida y llengua á nacions llunyanas. Los allí habitants eran los Aryas que descendint alguns dret á las planas per 'hont serpenteja l' Indo, constituiren l'avuy Indostan subjugant á la rassa que allí ja 's trovaba, y qu' era producte d' alguna primera y poch notable emigració. Altras van empendrer un camí oposat descendint lo Tibet y fundaren en lo país nomenat Iran, las arrels dels Persas, Bactrians y Medas, pobles que poch á poch modificaren lo sanscrit qu' era sa parla, adoptant los dialectes d' aquest alli formats, lo zend y 'l pelvi.

Aquestas foren las emigracions primeras que sucesivamente desarrollantse dongueren vida als pobles indo-europeus cual dominació s' estenia desde 'l Ganges fins al Tajo. De las emigracions particularment sortidas de la India, hem parlat ja de las de Hara-kala y Iodha al Egipte alguns mils anys antes de nostra era, las que confirma Eusebio dihent *ætiopes ab Indo flumine consurgentes, juxta Egyptum consederunt*, y al mateix temps de las dels txandalas que seguint lo camí del Sind, foren los primers pobladors de la Asirya y Babilonia á cual poble dongueren sa particularitat d' escriurer de dreta á esquerra. Aixó exposat, debem parlar de *novas emigracions txandalas*, pero no de las que 's dirigiren vers l' Africa, sino de las que dret Europa s' encaminaban. Diu lo Codich de Manú despres de lo avans copiat al principi del antecedent capítol, que 'ls txandalas que 's vegeren obligats á fugir de la terra sagrada, *van-esser ab lo temps los pondracas, odras, dravidas, cambotjas, yavanas, sacas, paradas, pahlavas, txinas, kiratas, daradas y 'ls klasas*.

D' aquestos noms sanscrits de pobles colonisats per los txandalas segons lo Manú, examinem solsament los que 'ns convinguin per lo nostre particular estudi.—Los Sacas y 'ls Yavanas no son altres segons los comentaristas Willam Jones, Colbrook y Wilson que 'ls Sacios ó Scitas y 'ls Jonichs, Pelasgichs ó Hellenichs. Es á dir que 'ls Scitas y 'ls pobles que formaren la Grecia antigua eran descendents d' aquellas clases tan humilladas en l' India ó dels txandalas segons espresa lo Manú.

Per algú se 'm farà notar, que essent lo Manú tant antich, no pot trovarshi una sloca ó versícul que pugui fer referencia á fets mes moderns. Aquí contestaré que 'l Manú que avuy coneixem, no es la Wrida-Manava ó Llibre de la Lley primitiva, sino que l' actual al tenirlo 'ls Bramans pera abreviarlo y posarlo mes al nivell de tothom, van afegirhi algunas slokas y principalment las que fan relació á fets de la seva conveniencia, las castas per exemple. Aixís se compren com mes tart van fi-

carhi altrás noticias, essent una de tantas la dels pobles que 's formaren ab las emigracions txandalas.

Ja tenim donchs als txandalas formant lo poble Scita y 'l grech. A n' aquestos, ningú'ls ha negat ab rahons sólidas son orígen Indo, lo únich que s' ignoraba es cuant tingué lloch sa colonisació y mes que aquesta ho fos lograda per las clases mes baixas de la India.

Lo poble Scita (Sacios) es indudablement també lo poble Celta.—Avuy está reconegut que 'ls Scitas son los Celtas del Asia, y ja antiguament aixó 's reconeixia per quant en Plutarch en la *Vida de Mário* 'ns parla dels Celtoscitas com á una nació de la que diu *que 'n la primavera surten* «del seu país, y avansant continuament, «sense fer alto en lloch, no 's deturan fins á trovar un «paratje que 'ls plagui, qu' allavors ocupan á la forsa.»—

Los Celtas, ó mellor los descendents dels txandalas indichs vingueren á nostra terra en una de sas primeras irrupcions.—¿Hi havian vingut antes pobles també del mateix orígen?

Aquesta pregunta es de contestació difícil, pero habent probat que 'ls pretenguts pobles semitas, que en sas emigracions habian també pogut arribar á Catalunya, eran sols txandalas que s' assentaren en la Asiria y Caldea, ó en una paraula negant l' existencia de un poble semita ab l' acepció de no esser d' orígen Indo, tenim que contestar afirmativament á la pregunta. Si no hi ha semitas, per forsa 'ls indo-europeus, tenian qu' esser los pobles que residiren en nostre país avans de la invasió Celta.

¿Quins foren aquestos pobles? ¿d' ahont van venir? y ¿pera hont passaren? En lo próxim capítol ho veurem.

IV

Avans que 'ls Celtas (Scitas, Sacios ó Sacas segons lo Manú) se trovavan ocupant nostra terra 'ls Ibers que segons Fernandez Guerra eran també los Vaschs, qui afe-

geix que primitivament vivian en la Colquida y Armenia En aquest particular lo distingit catalanista Sr. Sanpere y Miquel acérrim partidari del vasch com á llengua primitiva ibérica, diu que aquesta cuestió sobre la llengua tindria que resoldrers segons lo sentat per en Fernandez Guerra buscant é indagant si en lo Tauro se parlaba lo mateix qu' en lo Pirineu y si aixó fos vritat, afegeix, resultaria demostrat:

- 1.er Que 'ls vaschs no representan l' element aborigena.
2. Que la llengua aborigena era diferenta de la vasca.

Lo Sr. Sanpere y Miquel ab gran competencia, ho resolt dihent que 'n l' Asia no 's parlá Vasch y per lo mateix, que aquest poble representa l' element aborigena y que sa llengua era també la dels aborígens ibers ó catalans.

Mes ab tot y aquestas afirmacions, dit escriptor compara algunas paraulas de l' idioma Accad ab l' Euskar quan l' Accad es una llengua asiática. Lo que aixó probaria, fora al meu entendre solsament lo contrari del que 's proposa demostrar, ó sigui que la llengua euskara no era l' aborigena, puig si era consemblanta com aglutinant á l' accad, tindria ab aquesta una comunitat d' origen.

Ara pregunto jo, ¿aquesta comunitat d' ahont li vindria? Com l' accad es com l' assirya una llengua de las que 's suposa 's parlaren en lo pais Caldeo-babilónich, y com hem demostrat que aquestos pobles devian son origen á una rassa txandala ó india, tindriam que l' accad y l' euskar no serian mes que llenguas formadas al caliu de la mare universal lo sanscrit.

Cessar Cantú en lo llibre 1.er de sa Historia Universal dona als Ibers un origen asiátich dihent «que anaren á «Italia de la Iberia asiática, donant origen als Turdetans, «Lusitans, Cantabros espanyols y als Vascos.»

Afegeix Hoffmann (1) que «l' idioma dels vascos que

1 Los ibers en Orient y Occident.

fins ara 's consideraba de familia diferent, se reduceix avuy «també á la clase dels Indo-europeus.»

L' origen oriental ó asiátich dels íbers lo reconeix també En Manel de Góngora (1) que diu que 'ls primers punts 'hont s' establiren fou en l' Iberia oriental ó Sapiria en las faldas mitjas y meridionals dels monts Caucasos y deseguit afegeix que alguna fracció d' aquest poble que 's dirigiria mes al nord, tingué que senyalar una estada en las últimas estribacions dels Urals, *donde recientes investigaciones han creído encontrar costumbres é idiomas de la misma rama que el vascuence*. Fa notar dit reputat andalús que 'l seu amich lo Sr. Baró de Tecco, «profundo «conocedor de nuestras antigüedades ibéricas y de mucha «parte de las lenguas que se hablan en Oriente, reconoce «*gran semejanza entre el idioma vasco y el de la Tartaria*.

Una nova prova de lo que sostenim respecte al origen asiátich dels íbers, se troba en que en la Tracia, pais per hont passaren al venir á Espanya, deixaren un recort de son nom en lo *Hebro*, riu d' aquella encontrada, y de son pas en la ciutat d' *Abdera* que situada en las voreras del mar del Arxipielach, porta 'l mateix nom que despres los íbers donaren á la vila d' Adra situada en las costas alpujarrenyas de la antigua *Bastulo-fenicia*.

Alguns y no sens cap rahó, han pretingut trovar l' origen oriental dels vascos en lo seu mateix dictat nacional *Euskalduná* compost de *eusk* y *alduna* que segons los coneixedors d' aquest idioma significa (fent esser al primer sinalefa de *eguski*) *Sol* y juntat á *alduna* que sempre significa *procedencia*, tenim que vol dir *procedents del sol* ó d' alli hont neix ú *orientals*.

De tot lo dit queda demostrat 1.er que 'ls íbers van venir de l' Asia, 2.ª que l' euskar no es la llengua aborigena y 3.er que 'ls íbers eran del tronch ario ó indo-europeus ó lo que es igual que en l' Assia 's parlá vasch y que aques-

(1) Antigüedades prehistóricas de Andalucía.

ta llengua portada á Espanya per los íbers perteneix á las úniques que reconeixem, á las indo-europeas.

V

Tenim donchs que la llengua dels catalans aborígenas no era l' euskar, perquè 'ls ibers vinguts del Assia de rassa indo-europea ja 'l parlaban, y que las semblansas que 's notan entre algunas llenguas d' aquell continent ab la ibérica, proban mellor que d' allí van venir. En lo sanscrit, se troban també alguns mots de que no cap dubte que se 'ls ha apropiat l' euskar al separarse de sa mare llegendria y entre otras per esser molt conegudas hi ha las paraulas *bi* que tant en sanscrit, com en euskar y en accad vol dir *dos* y *ama* que significa *dida* y qual nom han adoptat los castellans deixant ja lo clásich de *nodriza*. Aquest últim mot, es pur sanscrit y á la vegada se troba usat per los pobles dits semitas. *Em* en hebreu y *omma* en árabe volen dir lo mateix que *ama*, la que fa funcions de mare, la *dida*.

Moltas son las paraulas d' us general que 's trovan barrejadas en totas las llenguas, pera millor demostrar son origen indo ó sanscrit y aquestas acostuman á esser las mes senzillas per exemple 'ls números (1). Lo *set* es en inglés *seven*, en castellá *siete*, en alemany antich *sibum*, hebreu *shevang*, en árabe *shabat*, en llatí *septen* y 'n sanscrit *saptan*. *Un* es en persa *yak*, en hebreu *ahad* y *aika* en sanscrit. La paraula *banya*, pels castellans *cuerno* es en fenici *keren*, *cornu* en llatí y *horn* en alemany trobanse també entre las llenguas ditas semitas en l' árabe ab la *keren* y en l' assirio ab la de *karno* significant en totas lo mateix.

Peró una de las particularitats que distingeixen la llengua sanscrita, es lo tenir lo *ri* com á vocal; pues be lo

(1) Cantú. Obra citada.

resch está considerat evidentment com á vocal en las reglas concernents als punts hebreus. Lepsius en sa Paleografía, diu que *no cap dubte de la existencia entre l'hebreu y sanscrit d' un vincle comú encara que no ben desenvol·lat*.

He exposat tot aixó sols pera demostrar mes palpablement la semblansa que totas las llenguas tenen ab la sanscrita, pera mí la mare de totas, desetxada ja la divisió de llenguas en semíticas é indo-europeas ja que 'ls pobles semitas no son altres que 'ls formats per las emigracions txandalas de las que áns he parlat. Proba aixó igualment que fos lo que 's vulgués lo poble aborígena, sa parla tenia que perteneixer á la rama sanscrita.

Es un fet que junt á las emigracions iberas y celtas, vingueren á nostras costas altres pobles y principalment los fenicis primer y 'ls grechs després.

Los fenicis eran los habitants de la terra de Canaan, que foren trets de casa quan lo poble d' Israel, s' enseyorí de dit territori y que per aquesta rahó tingueren que refugiarse en las poblacions de la costa, cual mes important es sabut, fou Tiro. D' allí donchs partiren novas emigracions dret á diferents punts y entre altres per terra dret á l' Egipte, Tunis y Berbería ó territori del Magreb, y per mar dret á las costas espanyolas de la avuy Andalusia y de Cartago, la Cartagena dels punichs.

Eran pues los fenicis cananeus, ó fills del poble assiri Babiloni al que vida va donar una de las primeras emigracions txandalas com hein referit ja avans y las que en 1450 anys avans Jesucrist vingueren á colonisar l' Espanya prenent á n' als iberes y celtas alguna part de son poderio en las costas. Poch van tenir que veurer los fenicis ab los catalans puig la colonia mes important y mes aprop de la terra era la de Carteya que fundaren en una de sas primeras correrías per mar los directament sortits de Fenicia.

Las colonias andalusas de Gades, Malaca y altrás foren sens dubte colonisadas per los fenicis ó cananeus

que desde 'l Mogreb atravessaren l' avuy estret de Gibraltar. Que 'ls fenicis varen viurer en l' avuy imperi de Marruecos es induptable y 'n Procopi ho confirma en sa obra de *Bello-Vandalico*, dihent, aquest erudit secretari del célebre Belisario, que en Tánger hi havia en lo seu temps dos columnas de pedra, aprop d' una gran font en la que ab caràcters fenicis hi tenia gravada aquesta inscripció. «*Nosaltres som los que fugirem de la presencia de Josué 'l bandoler, fill de Navé.*»

He dit que 'ls de Mogreb hi anaren per terra y en apoy de lo dit tinch que citar á Sant Agustí qui conta que preguntant á un home del poble, de Hipona ó Cartago, d' ahont era, contestaba sens detindres, *canano ó cananeu*. També Eusebi conta respecte al Cananeus, que *aquets van fugir de la persecució dels fills d' Israel y habitaren en Trípoli del Africa*. Aixó proba lo que he sentat y confirma las paraulas de Procopi.

Los fenicis que vingueren per l' Africa, qu' eran los ultimament sortits de son país ab motiu de la persecució dels israelitas, van dar nom á Cádiz, nomenant á dita ciutat *Gader*, en recort á la *Gader* que posseian en Fenicia y que passá en poder de Josué.

L' origen del poble fenici l' hem dit, era txandala, y ara repetirem també que 'ls grechs que de Fócida vingueren y s' establiren en Catalunya eran igualment txandalas.

Havém exposat avans, que 'l Manú en son llibre X conta que 'ls txandalas al emigrar dongueren vida entre altres pobles als Javanas. Aquestos habem vist ja qu' eran los aborígens dels helens, peslasgichs y principalment dels grechs de las illas Jónicas, punt d' ahont surtiren los colonisadors de Marsella y després de Rodas y Ampurias.

Per aquest costat tenim també que 'ls grechs aquí vinguts descendian d' una llunyana pero certa emigració txandala índica.

Fins ara hem explicat breument, perque no es aquest l' objecte principal d' aquest estudi, d' hont van venir los

primers quatre pobles que colonisaren la Espanya y ab los que mes tingué que veurer nostra terra, los ibers, celtas, fenicis y grechs, tots del tronch ario, y hem demostrat que entre aquestos no hi ha 'ls aborígens, lo que fa que tinguem que fer un estudi mes llarch y detingut pera veurer si en mitg las tenebras d' aquells jorns prehistórichs es possible trobarlos.

Pera aixó, examinarem primer los pobles primitius baix lo prisma etnogràfic, ó siguiu atenent á las rassas, debent fer notar que jo soch pertidari acérrim de l' unitat de l' especie y que las rassas sols las admeto com á producte dels climas, usos, y demés circumstancias especials que está demostrat modifícan lo tipo.

Un cop aixó obtingut anirém adelantant en aquest estudi (fet sens la mes petita pretensió) tant com nos ho permetin nostras forsas fins á veurer si podem treurer alguna cosa en clar, respecte als primers que habitaren la nostra tan estimada terra catalana.

VI

Veurer si es posible trovar los nostres aborígens, es una cuestió de las majors dificultats, principalment perque no 's pot marxá sobre terrenó solit de cap mena. Ho intentaré donant alguns datos y fent calculs que potsé algun dia aprofitats per altres de majors coneixements, puguin resoldre aquest punt ab claretat mes perfecta.

Tenim de lo sentat fins aquí, que tots los pobles primers colonisadors de Catalunya, fins arriuar á la invasió cartaginesa eran indo-europeus, y lo que es mes, excepció feta dels Ibers qu' eran directament sortits de las primeras ramas arias, eran tots descendents dels txandalas indos. Al mateix temps, hem de tenir present, que després de la demostració feta, no creyem en pobles semítichs baix lo punt de vista de diferencia d' origen, y per aixó pot ja suposarse que al tractar de buscar nostres aborígens, debem ans que tot afirmar:

1.er Qu' eran de la rassa aria ó indo-europea, y

2.^{on} Que van venir del Asia.

Anem donchs per parts, sens avansar mes per ara en lo terreno de las afirmacions.

La primera d' aquestas dos, está ja demostrada després de lo que hem exposat en los capítols anteriors, pues si no hi ha pobles semítichs, los aborígens tenian qu' esser originaris de l' únich poble que segons nosaltres queda, lo poble Arya.

¿Y la segona afirmació com se demostra? ¿Es cert que 'ls primers pobladors de Catalunya vingueren de l' Asia?

L' Asia es lo bressol dels pobles indo-europeus, de tots los pobles que *ans de esser diferents en llenguas y rasses* per las influencias de climas y costums (ja que com he dit, admeto perfectament l' unitat de l' especie humana), habitaren en aquell continent y principalment en las montanyas del Cáucaso. Los que d' allí, del Cáucaso, van emigrar en los primers dias del mon, avans dels cambis que 'l clima y llocs d' habitació podian ferlos pendrer, conservaren tots los caràcters de la rassa dita blanca ó caucásica.

Per aixó los Dasyus, ó siguin los aborígens de l' India, aquells pobles dels que mes amunt he parlat (1), si bé sortiren del mateix punt, que sigles després sortiren los Aryas bramánichs, ab l' influencia del clima de l' Indostan, á poch á poch de blanchs qu' eran tornaren y prengueren aquell color groguench que caracteriza á la rassa dita avuy mongólica y á la vegada aná tornantse mes obtús lo seu ángul facial, tot aixó fins al punt, de que avuy per l' etnógrafo Mr. Hogdson se 'ls hagi pogut reconeixe en mitj dels descendents dels arias que van modificantse també.

De aquí resultaria, que si avuy fos posible en l' India trovar en algun sepulcre antich, un cráneo pertanyent á un Dasya mort al poch temps de haver sortit sos ascendents dels llocs que habitaban del Caucas al Tibet, se 'l reco-

(1) Capítol primer.

neixeria com á d' un individu de la rassa blanca ó caucásica, quant al temps de las primeras invasions arias del temps dels Vedas, los Dasyus s' habian ja trasformat completament.

Aplicant aixó á Catalunya y Espanya en general, tindré, que si fos posible trovar alguns restos d' habitants de nostra terra que després d' examinats resultessin esser perteneixents á gents de la rassa blanca, que tant per lo lloch ahont se trovesin, com per sa colocació, vestits, armas y utensilis que 'ls acompanyessin, deguesim creurer que son anteriors als Ibers, que se suposa son nostres aborígens, tindriam resolta una part d' aquest problema. En efecte, etnogràficament resultaria haverhi un poble primitiu de rassa blanca ó caucásica pura que habitá nostre país, poble que essent tant antich, mes que 'l Iber, á la forsa seria producte d' una emigració anterior y directament surtida de l' Asia, bressol y arrel de la rassa caucasiana. Si aquesta consideració la tornem al revés, tindré, que si 'l poble primitiu, anterior al Iber, no fos perteneixent á la rassa caucásica, seria resultat de no esser vingut directament del Asia ó com producte de una primera emigració aria, sino fruyt de un altre poble á qui 'l clima y demés hagués ja modificat sos primitius caràcters de la rassa indo-europea. Si aixó últim no queda demostrat en nostre estudi, y si per lo contrari probem plenament lo primer, tindré, ja sabut de un modo cert, que 'l poble primer colonisador de la Península fou vingut directament de l' Asia.

Aném á las probas.

Jo no sé que aquí á Catalunya s' hagin trovat grans despallas ja en covas ó sepulcres referents al fet de que tractem y que puguin donar llum pera seguir en aquesta investigació, per aquest motiu y pera fer lo que manaba l' arquitecte d' Augusto, lo célebre Vitruvi, qu' era pera construir una pared, cavar fins á trovar terra ferma y omplir lo buyt ab materials solits, me veig precisat á buscar en altra part lo que en nostra terra trovo en falta.

No aniré per aixó molt lluny, puig no 'm mouré de nostra Península ja que 's pot dir ab molt fonament que los aborígens d' Andalusía per exemple, pòden molt ben esser los nostres també.

En Manel de Góngora, á qui ans he citat, en son llibre sobre las *Antigüedades prehistóricas de Andalusía*, conta que en una cova no lluny de Granada, dita la de los *murciélagos* s' hi trobaren dotze esqueletos bastant ben conservats, y al mateix temps algunas armas de sílex, punxons d' os y utensilis com ollas de fanch y una corona d' or sens cap labrat. Es dir respecte á l' or qu' era natiu, recullit en las voras d' algun riuhet que l' hagués pulit ja y que sols gracias á sa gran ductilitat, hagués pogut esser allargat picant ab una pedra.

Aquestos habitants de la cova dels *murciélagos* desconeixent tots los demés metalls, y per los útils que ab ells junt se trobaren, tenim que suposar qu' eran pobles antiquíssims, verdaders aborígens de la Península, y ab aixó, anteriorment vinguts á n' als Ibers, Celtas, etc., que eran pobles relativament mes civilisats, que no eran en fi, *trogloditas* com aquells.

Com es sabut, trogloditas no vol dir com ans se suposaba, *home barbar y fier*, sino home habitant en cavernas ó covas, que es lo sentit que no sols l' hi dona lo diccionari de l' Academia Espanyola, sino ja lo mateix Aristóteles en son llibre sobre 'ls *Animals*, puig que aquesta denominació, deriva evidentment del grech. Troglodita es sinónim en nostre cas de habitant primer d' un lloch qualsevol.

Altres curiositats, en sa major part perdudas pera la ciencia se trovaren en diferentas covas andalusas y entre altrás nous cadàvers en uns sepulcres descuberts en un punt prop de Baza.

Aquestos nous antiquíssims pobladors de la Bastetania eran indudablement germans dels habitants en la cova dels *murciélagos* y examinats sos cráneos per lo distingit catedràtic d' anatomía de l' Universitat de Granada, En

Aurelio Maestre de San Juan, en un parer molt plé de rahons sólidas conclou dihent que per lo exposat se pot aduir que *los cráneos pertenecen por su conformacion á la raza caucásica de Cuvier*, anyadint que un d' ells indica un tipo menos inteligent, pero continua, «en este mismo cráneo se conservan multitud de cabellos en la region frontal que avanzan sobre su parte antero-inferior, lo cual reduce la amplitud de la frente: este cabello es fino, blondo y de color castaño lo que comprueba la opinion de pertenecer á la raza anteriormente citada.»

Es á dir que tenim perteneixent á la raza caucásica los cráneos dels trogloditas de las covas dels *murciélagos y de Baza* pobles per lo mateix vinguts del Asia bressol de la rassa blanca ó caucasiana.

Nostres aborígens pues, essent d' aquesta rassa, tenian qu' haber surtit directament de l' Asia en los primers dias de las emigracions primeras fins arribar á poblar nostra Península y ab ella Catalunya per mes que s' ignori puig no s' han estudiat ab aquest deteniment los restos trovats alguna vegada en nostra terra. De tots modos aixó pot afirmar-se.

Resulta donchs que 'ls ibers foren lo primer poble ja un xich cult y civilisat que vingué á Catalunya, pero quant ells veniren, hi trovaren ja altra gent de la que 'n quedan poquíssims recorts, gent qu' era procedent també del Assia y de son origen ário ó indo europeu pero cual pas per nostra terra te que senyalar-se ab algun fet.

Ans que passar mes endavant nos es precís veure si podem donar alguna noticia nova, sisquera sigui apoyada en conjeturas, respecte com vingué lo poble aborígena á ocupar nostre país.

En una obra molt coneguda (1) al tractar de las relaciones del home ab los fossils y terrenos diferents, se exposa que tots los pobles los trobaren sos primers habitants en sa major part inundats encara pera las ayguas que

1 Los tres reinos de la naturaleza.—Madrid, 1858.

quedavan en los primers dias del men poch despres d'esser surtit del diluvi. Per aquesta rahó los pobladors habitaban las montanyas y 's dedicaban á la cassa ó á la pesca del que proba 'n son las armas d' os y silex que 's trovan generalment al costat de las despullas del home prehistórich. La geología y paleonteología confirman aquest fet, que demostra que de montanya en montanya atravessant á vegadas, si 's vol, nadant, petits brassos de mar, passaren d' un lloch á l' altre los primers pobladors de las diferentes encontradas.

Surtint de l' Asia, en sa part mes alta, del Tibet, Ararat é Himalaya, las gents arias s' anaren corrent per los cims de las grans cordilleras que restant en sech, eran pobladas en gran per tota mena de plantas y cassa, ocupació aquesta, com he dit, dels pobles primitius.

En aquestos terrenos primaris cap mes ocupació hi tenia l' home, y per aixó á la baixada de las ayguas, pels pichs de las montanyas, aná correntse de l' Asia central, á l' Asia menor y d' allí alguns passant per las crestas de las cordilleras que encara senyalan en lo Mediterrá las illas de Xipre, Creta, Malta, Sicilia, Cerdenya, Balears y Columbrets fins á trovar los pichs del Montgó, arrivaren á nostra Península de la que ocuparen los punts mes elevats. Aquest es lo camí que tingué que seguir lo poble verdaderament aborigena, que per alguns sigles tingué qu' esser lo verdader amo de la terra.

Algú s' estranyará de que suposi al Mediterrá en bona part en sech cuan la tradició de l' Atlántida s' hi oposa, pero jo contestaré que aquesta idea no es meva, l' he vista sentada per altrás personas y está fins mes en consonancia ab la rahó natural.

Lo Atlantich mar inmens en fondaria y extensió, es mes comprensible que esberlés lo Calpe en Gibraltar que al revés lo Mediterrá ho pugués fer ab son sol impuls. Aquest mar al retirarse las ayguas del Diluvi quedaria en bona part cubert, mes l' aygua poch á poch aniria evaporantse fins á quedar aixuta per complert ó en bona part, l'

esquena que forma la cordillera avans apuntada y que la senyalan encara las illas que van de Xipre á la costa espanyola. A abdós costats ó vertents, la que miraria á la Europa y la que miraria á l' Africa d' avuy, podrian sens dubte quedar encara formant un llach, cuan un esforços de la naturalesa obrí las comportas de l' Océan que inundá totas aquellas terras de quina existencia donan fé los terrenos mes elevats que quedaren, avuy illas totas bellas y productivas.

Aquesta opinió fundada además en la direcció de las corrents, te també entre altres un nou fonament en lo conegut *sepulcre egipci* de Tarragona que descobrí 'n Hernandez Sanahuja. En l' explicació que del mateix fá, diu que las dos penyas que s' hi vehuen al mitj «están llenas «de geroglíficos entre los que sobresalen el escorpion y el «ave Ibis en el de Abila, y el gallo, el atun y el conejo, «simbolo de la Espanya, en el de Calpe; por entre las «piernas de Hercules *el Oceano se precipita en el Mediterraneo*, indicado por una línea ondulante.» Tenim donchs que l' opinió per mi sostinguda además d' apoyarse en la rahó natural, te un altre fonament en los gravats que 's trovan en lo sepulcre de egipci de Tarragona. Respecte aquest sepulcre dech dir que no 'l cito mes que pera demostració del meu asert, prescindint de 'ls dubtes á que dona lloch sobre si realment proba ó no que fos fet en nostre pais, ó sobre la vritat d' una invasió Cheta en lo sud d' Espanya.

Quedant explicada la vinguda dels aborigens per las crestas centrals del avuy Mediterrá, tenim que veurer si podem investigar un poquet mes.

No olvidant tot lo fins ara demostrat resulta, que 'ls aborigens eran de rassa blanca y vinguts directament del Asia y que coneixém son camí y son origen ario ó indoeuropeu; vejам ara si 'ns es dable donar alguna nova respecte á la *llengua que parlavan*.

JOAN MALUQUER VILADOT.

(Acabará.)

GIULIO CÉSARE

ALANTMENT invitats per lo Sr. Garcia Robles varem tenir lo gust d'assistir lo dia vuyt dels corrents en lo Teatre Espanyol á la audició d' alguns fragments de la ópera «Giulio Césare» composta per dit Sr. sobre un llibret de D. Nonito Guille. L' aspecte del teatre, ple de gom á gom, ahont s' aplegá lo mon filarmonich de Barcelona desitjós de salutar al intelligent é inspirat compositor qui portat d' una modestia eclesiva y fins perjudicial per ell y per lo públich, á qui priva de saborejar ab aytal conducta bellesas de l' art de bona mena, habia tant sols donat á sentir algunas curtas composicions, manifestació ja patent de la inteligencia y bon gust del mestre. Ningú que l' hagi sentit podrá oblidar sa grandiosa «Fantasia» executada en l' «Ateneo Barcelonés» fa algun temps y que fou precis repetir en mitj d' una vera tempestat d' aplaudiments; tothom recordarà la tendre y melancólica melodia «¡Que solos se quedan los muertos!»; y mes que tot quedarà gravada en la pensa y en lo cor dels que tinguerem la sort de sentir-la sa magistral composició plena de distinció, delicadesa y bon gust, «L' anyoransa.»

Avuy animat per sos amichs y guiat per son geni, ha

emprés obras de mes empenta y l' exit mes gran ha coronat sos esforços. Lo públich entusiasmat no 's cansaba d' aplaudir en la tarde de l' audició y fou necessari, per acallar sos aplaudiments, repetir quatre de las sis pessas ó fragments de que 's componia 'l programa. Aquestos fragments no son com ha dit algú los millors ó mes culminants de l' ópera, son sensillament aquells qu' han pogut executar-se en aqueixa temporada en que, l' art lirich está de vacació; precisament hem sentit á dir á qui nos mereix entera confiança respecte á gust musical que la pessa capital de l' obra es l' ária de tenor del 3.er acte que no pogué cantarse en lo Teatre Espanyol.

..

Tractarem avans que tot de donar una idea de l' argument de la ópera y del modo com se desarrolla l' acció en los 4 actes de que consta, basat tot en lo que de la época diuen Plutarch y Suetoni, encar que ab algunas escenas inspiradas en los dramas de Shakespeare y Ventura de la Vega.

Amo César del mon romá fou nombrat Dictador perpetuo y pare de la patria y umplert de carrechs y honors sens qu' aixó fos prou per satisfer sa ambició. Poch se n' hi donaba de ser árbitre absolut de la República y veures adorat com semi-deu del Tiber; al contemplar la seva estatua entre las dels antichs reys volia també veurer en son cap la brillant diadema.

Sols faltaba á César pera coronar la seva victoriosa obra recobrar dels Partos las águilas vensudas y venjar la mort de Crasso y l' afrenta de Roma. Aqueixa missió guerrera serví de pretext á sos aduladors pera llegitimar las pretensions del Dictador, fent decretar á las Sibilas que sols un Rey podria vencer als Partos. Fundat en aquest orácul s' atreví Antoni á oferir á César la corona Real, mes aquest la refusá devant lo poble pera demanarla despres al Senat. Los descontents trovaren en aixó

ocasió propicia per llegítimar á son torn sas maquinacions y en lo mateix dia en que l' home fins llavors favoregut per la fortuna habia de rebre l' ambicionada diadema, fou inmolat per los derrers republicans de Roma á qui Céssar habia perdonat en Farsalia.

ACTE 1.er *La escena en lo palau de Céssar.*

Marco Antoni ve á denunciar á Céssar los conjurats contra d' ell. Al veurer Céssar lo nom de son benivolgut amich Bruto al cap de la llista que Antoni li presenta, s' indigna contra 'ls delators exclamant que son pit espera tranquil lo punyal de Bruto cual bondat es lo millor escut contra los paranyes de sos enemichs.

Arriva en aixó lo Senat á oferir á Céssar los honors divinals que acaba de concedirli, mes Céssar sens ni menys aixecarse de la cadira fingeix despreciarlos. Insisteixen los senadors en nom de Roma y de tots los romans pera que 'ls admeti, y en aixó Marco Bruto protesta de tal acte, puig diu veurer en tals honors obrir lo camí á Céssar pera que arribi á la corona real, despres de lo cual se retiran los senadors indignats per lo despreci de Céssar.

Creyent Bruto sincers los sentiments del Dictador li prega que abdiqui la dictadura pera ser adorat com á Deu y com á ciudadá. Negas á n' aixó Céssar creyent necessaria sa autoritat pera 'l benestar comú y després d' animada discussió entre Céssar, Antoni y Bruto se 'n va aquest exclamant que no queda ja en Roma més romá qu' ell.

ACTE 2.ⁿ *Passa la escena en la Via Sacra.*

Lo poble acut á presenciar los jochs que se celebren per primera volta en honor de Céssar á qui va á adorar-se com á semi-deu del Tíber; canta alabansas al Dictador y corona la seva estatua ab llors y rosas. Porcia esposa de Bruto y filla de Caton increpa als romans per sa volubilitat recordantlos que son pare morí en defensa de la llibertat romana y deplora que ab éll s' estingis lo vigor dels antichs patricis.—S' indigna Bruto al veurer coronada l' estatua de Céssar, arréncali ab son punyal la corona y se dirigeix al poble dient que Céssar no vol ser tirá y que no

es amich seu qui tracta de ferlo odiós al ulls dels bons romans. Cassi se riu de la bondat de Bruto, aquest se lamenta de la decadencia romana y Porcia recorda á son pare mort en terra estranya en defensa de las antigas llibertats. Cassi diu á Bruto qu' está ofuscat per l' amor ardent que professa a César, que aquest vol ser Rey y que prompte tindrà ocasió de convencers d' aixó.

Comensan á sentirse los acorts de la comitiva del Dictador que s' acosta y esclama Cassi: «Sents, amich Bruto, tu dorms y lo mateix César ve á despertarte.»—*Las novae Lupercals*.—La festa promet ser espléndida, puig van á celebrarse ritos diversos. Declarada la guerra als Partos los sacerdots Salios y los Fecials prenen part en la cerimonia implorant lo favor de Marte. Los nous Lupercos Julios celebraran sos sacrificis y sas carreras y los sacerdots y ministres de César-Deu van á oferirli per primera volta lo sagrat incens. No faltaran tampoch las simuladas lluytas de gladiadors, las brillants evolucions de las amazonas, ni las voluptuosas dansas de las balladoras romanas.

Arriba la comitiva de César en lo següent ordre: Los lictors y trompeters obran la marcha seguits de la guardia d' espanyols que espasa en má acompanyaba sempre á César y dels gladiadors trapis, retiaris y mirmillons ab sos mestres y servidors.—Lo Calator ab son rich trajo groch y sa llarga trompeta y los musichs sagrats ab sas dobles flautas, sos platerets y sos panderos.—Lo Pontífice y los ministres del cult de César ab sas ricas vestimentas y sas gorras de pell blanca llanuda acompanyats dels Camilos ab sos collars d' or coronats los caps de rosas y ostentant llarga y rossa cabellera.—Los Lupercos ab sos característichs trajos, cubert lo cap ab lo blanch suffibulum, portant al sacrifici la cabra de pel roig y dauradas banyas, adornada de rosas y pámpols.—Los lictors del Cónsul ab trajo civil y lo cónsul Marco Antoni vestit de general romá ab sos daurats y riquissims casco y corassa, lo blanch plomall y lo manto de grana brodat d' or, se-

guit de brillantíssim séquit compost de caballers romans y grechs y capitans galos lluhint tots luxosos y variadas armaduras.—Los senadors, tribuns, edils, flaminis y augurs.—Lo Colegi dels Fecials ab la llansa á punt com en senyal de guerra.—Los sacerdots Salios ab sos richs trajos, seguits de sos servidors ab los escuts sagrats de Numa.—Las amasonas y las balladoras sembrant de flors lo camí del Dictador y per fi, després de dos llargas filas de lictors ab richs trajos militars, lo Dictador ab sas vestiduras triumpfals y lluhint en son cap lo llor daurat, portat en tabernacle per vuit fornits esclaus negres, precedit per la lloba cívica, rodejat de las águilas imperials y seguit dels atributs, banderas é insignias del exercit romá.

Comensa la cerimonia, lo Calator dona la senyal. Los Lupercos dintre del temple de Pan inmolan la cabra mentres los ministres del cult de Céssar y lo poble en massa ofereixen al Dictador lo sagrat incens. Surten del temple los Lupercos cubert lo cap de pámpols y tenyit lo front ab la sang de la victima y comensen los jochs:

Carreras dels Lupercos que van pegant á tothom que trovan al pas ab las corretjas fetas ab tiras de la pell de la cabra inmolada, sobre tot á las donas que presentan lo palmell de la má pera ser fecundas.—Los Salios invocan á Marte y copejan sos escuts, mentres los Fecials fan volayar sas llansas de plata.—Las saltadoras executan després sa voluptuosa dansa y las amasonas sas evolucions.

S' adelantan los gladiadors, saludan al Dictador y forman un cercle deixant lliure lo camp á un retiari y un secutor; la lluyta es empenyada y vens lo retiari qu' arrenca la ploma del casco del mirmillon essent portat en triumfo per sos companys.—Tornan los Lupercos, Salios y Fecials y lo ball se fa general.

Acabat lo ball Marco Antoni després d' una pomposa arenga en que cita l' orácul de las Sibilas, segons lo qual sols un Rey pot vencer als Partos, ofereix á Céssar la corona Real cridant ¡Visca Céssar, Rey de Roma!—Lo poble demostra son disgust y Bruto s' adelanta cap á la tri-

buna del Dictador y esclama: «No, ¡Visca César, Pare de la Patria!» Y lo poble prorrómp en entusiastas aclamacions.—César conmogut baixa de la tribuna y se presenta sol é indefens entre la multitud oferint sa vida en aras de la patria si hi ha qui temi la tiranía. L' horúspice Spurina anuncia á César que's guardi dels Idus de Mars; César desprecia l' avis dient: «Doneume eixa corona, sols Júpter pot ser Rey de Roma; anem al Capitoli, jo mateix vull colocala sobre son cap, y seguit per la multitud y entre frenéticas aclamacions se dirigeix al Capitoli.

Bruto queda atontat per tant fingiment y Cassi se l' hi acosta y li diu: «Dorms Bruto?» Aqueix surt de sa estupefacció y respon á Cassi, que ben despert está.

ACTE 3.er (*En casa de Bruto*). Comensa l' acte ab la gran tempestat y fantásticas visions que precediren á la mort de César, finida la cual entra Bruto ple de la mes gran congoixa; compara la tremenda tempestat ab l' estat de son animo ahont pugnan en desesperada lluyta son voler y son deber: per una part la veneració que sent per César y per sas glorias y per altre l' amor á la llei, que condemna al Dictador que tracta de ferse Rey. Mentres está fluctuant per aqueix dubte aterrador qu' enclou la certesa que de ser lo millor dels romans te de ser lo més vil dels traidors, cau en la escena un pergamí en que s' increpa durament á Bruto per son silenci y per deixar que Roma vagi per lo camí de la esclavitut. Sent en aixó lo noble Senador rebotrer la sang en sas venas, las gestas de sos avis per la llibertat de Roma acuden á sa pensa y se decideix per fi á seguir la gloriosa tradició de sa familia encara que siga precis per aixó trossejar son cor.

En aixó apareix sa esposa Porcia y lo renya dolsament per haber abandonat, aquella com altres nits, son llit, ple sens dubte d' agitats pensaments y vacilacions qu' ella tracta de descobrir. Bruto mira de dissimular fentli entendre que está cuidadós per la delicada salut de la seva benvolguda Porcia, mes aquesta, si be agrahida, no 's do-

na per convensuda y 'l conjura á que li digui quinas tribulacions atormentan la seva ànima, deplorant que la Porcia d' avuy no ocupi en lo cor de Bruto lo lloch que ocupava cuan l' amor mes pur guiava sos passos. Bruto protesta de que l' amor que sent per ella es mes gran que may y Porcia s' aprofita d' aixó per demanarli li fassi confiança del secret que l' acora, jurantli per l' honor de la seva família y per la memoria de son Pare Caton que 's ferá digne de tal confiança. Llavors Bruto li diu que la llibertat de Roma está en perill y qu' es precis acabar ab l' opressor. Porcia l' hi fa present que en Farsalia lo 'va perdonar Cessar y que ab pródiga má lo va omplir d' honors despres, estimantlo com á fill; mes Bruto li replica qu' avans qu' amich y que amich agraht es romá. Porcia exaltada l' abraça dientli: «jo, filla de Caton, te reconech oh noble espos meu.»

En aixó se sent trucar á la porta, Porcia se retira á sa cambra y entran los conjurats á fer saber á Bruto que al dia següent lo Dictador será proclamat Rey; mostrantse desalentats al considerar que Cessar te en sa má lo poder de la lley y de la forsa y se decideixen á morir avans que ser esclaus del tirá.—Bruto esclama llavors.—«Qué dieu? morir? Ja no vos conech. Quan un tirá intenta envilir la patria, Roma no mana á sos fills morir sino matar. ¡Mori Cessar!»—Seguidament dona Bruto órdres á Cassi perque en lo Senat mateix ahont intenta acabar ab las patrias llibertats sia occit Cessar. Juran tots cumplir lo mandato de Bruto y proclaman entusiastas la llibertat de Roma.

ACTE 4.^t *Comensa la acció en la mateixa casa de Bruto.* Porcia fa vots per lo felis éxit de la empresa que son espos patrocina y se mostra ja inquieta, ja confiada y enérgica fins que presa del dolor mes viu se retira de la escena delirant y casi exánime.

La escena se traslada al Senat ahont se posan d' acort los conjurats respecte als últims detalls de son patriótic plan. Cassi los alenta y Bruto 'ls encarrega moderació y respecte fins per la mateixa víctima qu' ha d' inmolarse pera salvar las patrias llibertats.

Arriba Cèssar: sensació. S' alsan los Senadors; los conjurats menys Bruto y Cassi se mostren inquiets. Cèssar després d' una llarga peroració demana que en compliment del decret de las Sibilas se li donga la Corona Real qu' usará sols fora de Roma. Cassi en contra li demana qu' abdiqui la dictadura cumplint sa promesa y que aixequi lo desterro als últims partidaris de Pompeyo. Cèssar se nega á incluír en lo perdó general á Cimbro y altres per qui se demana. Bruto uneix sa veu á la dels que demanen clemencia; insisteix Cèssar en la negativa y lo rodejan llavors los conjurats com pera millor suplicarli y Cassi (1) agafant á Cèssar per la toga y alsant lo punyal diu: «Ja qu' ets sort á nostras súplicas, mon bras parli per tots» y va á descarregar sobre Cèssar lo cop mortal; mes Cèssar l' agafa per lo bras, li pren l' arma y tracta de defendres ab ella; pero Bruto al veurer lo terror de sos cómplices devant l' actitud del Dictador, treu son acer y se dirigeix sol contra Cèssar. Aquest al veurel deixa caure lo punyal y esclama: «Tú també fill meu?» Se cubreix lo rostre ab la toga y se deixa inmolat indefens per los partidaris de la república. Acribillat son cos de punyaladas ve á morir als peus de la estatua de son rival Pompeyo en mitj de la cridoria dels conjurats que proclaman la llibertat de Roma, mes lo poble no respon tan entusiasmada á n' aquest crit y proromp al contrari en llastimeras lamentacions de terror y espant.

..

Aixis acaba l' ópera.

Pera que nostres llegidors tingan ara ideya de lo que es la obra musical posem á continuació los números ó pesas de que consta:

(1) Deuria ser Casca pero á fi de suprimir los personatges secundaris en be del efecte musical, se s'oposa á Cassi aquest episodi.

REPARTICIÓ

Núm. 1. Obertura.

ACTE I. (*En lo palau de Céssar.*)

- Núm. 2. Recitat y romansa de Céssar.—Escena I. Céssar (baix) y Marco Antoni (barítono).
 Núm. 3. Coro del Senat. — Escena II. Dits, Marco Bruto (tenor), Cayo Cassi (baix) y senadors.
 Núm. 4. Escena y concertant.—A. Resposta de Céssar.—B. Recitat de Bruto.—C. Concertant.
 Núm. 5. Tercet.—Escena III. Céssar, Antoni y Bruto.

ACTE II. (*En la via Sacra.*)

- Núm. 6. Introducció y coro festiu.—Escena I. Poble.
 Núm. 7. Romansa de tiple, corejada.—Escena II. Poble, Porcia (soprano) y seguiment.
 Núm. 8. Escena y romansa de Bruto.—Escena III. Dits y Cassi.—Escena IV. Dits y Bruto.
 Núm. 9. Tercet.—Porcia, Bruto y Cassi.
 Núm. 10. Recitat.—Bruto y Cassi.
 Núm. 11. Las novas Lupercals.—Escena V á la X.—A. *Marcha*.—La comitiva sagrada y lo seguiment del Dictador.—B. *Dansa sagrada*.—1. Coro interior dels Lupercis; 2. Reverencia á Céssar.—C. *Ballable*.—1. Pas dels Lupercis; 2. Rito dels Salias; 3. Dansa de las Saltadoras; 4. Evoluciones de las Amasonas; 5. Los gladiadors: lluyta singular entre un *retiario* y un *mirmillone*; 6. Ball general.
 Núm. 12. Escena de la corona y final.—A. Escena de la corona.—B. Gran aria dramática (Céssar).—C. Concertant.—D. Final.

ACTE III. (*En casa de Bruto.*)

- Núm. 13. Introducció (tempestat).
 Núm. 14. Aria de Bruto.— Escena I. Bruto.
 Núm. 15. Duo.—Escena II. Bruto y Porcia.
 Núm. 16. Conjura.— Escena III. Bruto y Cassi. — Escena IV. Dits y 'ls conjurats.

ACTE IV. (*En casa de Bruto.*)

- Núm. 17. Introducció.
 Núm. 18. Aria de Porcia.—Escena I. Porcia.

(*En lo Senat.*)

- Núm. 19. Escena del Senat.—Escena II. Bruto, Cassi y senadors.—Escena III. Dits y César.
 Núm. 20. Final.—La mort de César.

Los fragments que s' executaren en la audició foren: la «Obertura» per una nutrida orquesta; lo «Ballable» y la «Dansa sagrada» del 2ⁿ acte per la mateixa; la romansa de César del 1er acte que cantá lo Sr. Merolles acompanyat per quarteto; la marcha y seguiment del Dictador del 2ⁿ acte qu' executá la banda d' Enginyers que ab tant acert dirigeix *nostre paysá* D. Ramon Roig; la Introducció y coro festius del mateix 2ⁿ acte per la orquesta y coros; y la romansa corejada de triple que cantá ab molta discreció la Sra. Musté y que fou sens dubte la pessa de mes vol, la mes inspirada y la que ab mes entusiasme aplaudí lo públich de quantas s' executaren en la *audició*

La opinió unánime se declaró en favor del mestre; no se sabía que admirar mes, si la inspiració, sentiment y delicadesa de las melodias ó l' ingeni é inteligencia des-

plegats en lo treball y desarrollo dels motius. Per nosaltres la bona música ha de fer pensar y sentir á la vegada y la música del Sr. Garcia Robles parla al cap y al cor á l' hora. Hi ha qui ha volgut veure á dit senyor guiat per tal ó cual género d' algun mestre eminent; nosaltres hem sentit contestar per lo mateix Sr. Garcia á qui l' hi ha insinuat aqueixa idea que ell admira tots los grans mestres, pero que no segueix cap género, que lo seu género es seu, qu' ell escriu música com la sent y com la pensa; y aixís ho creyém nosaltres.

Una de las satisfacciones mes grans que podem donarnos es la que 'ns proporciona lo donar á llum lo nom ilustre d' un de nostres germans, aufegat per la modestia ó per la cridoria dels que entenen que perque lo públich cregui en sas cualitats es precís que vegi sempre estampat son nom.

Avuy podem donarnos aquet gust y lo nom de D. Joseph García Robles, ahir tan sols conegut del mon essencialment filarmónich de Barcelona, será de avuy en avant conegut per tothom que senti batrer son cor al impuls de la mes intimament sentida de las bellas arts.

Acabarém donant á nostres llegidors la notícia de que es molt probable se canti en la próxima temporada d' hivern, la opera «Giulio Césare» en lo teatro Real de Madrid ahont es mestre director nostre paysá lo eminent Goula y 1er baix lo ja célebre Mateu, sino paysá nostre també, germá, que com á tal lo considerem y ell com á tal se considera. Afegint á n' aixó que la ópera está dedicada á Goula y que aquest es un dels que mes empenyo ha tingut en que fos escrita, y que la part de baix está especialment composta pera ser cantada per en Mateu, se reconeixerán los fonaments de la noticia y per tan la esperança de que prompte poguem sentir en nostres teatros esta obra musical y estar en lo cas d' apreciar lo conjunt d' ella, la idea que guia á tota obra de las grans condicions de la que 'ns ocupa y que no pot apreciarse per la simple audició d' alguns fragments.

ESTEVE SUNYOL.

BELLS RECORTS

TE 'n recordas quan teniam
quan teniam catorse anys?
Tots dos eram unes daynes
y un parell d' enjógassats.

Te 'n recordas com corriam
com corriam com un llamp
per les fexes y quintanes,
per vernedes y per prats?

Tu n' erats espigadeta
que 'n feyas gotx de mirar,
jo 'n feya paries al ségol
que ben d' hora ja es granat.

Tu de cama erats lleugera,
jo de gamba era molt llarch.
Grat sia á Deu! tant que vam corre
may varem ensopegar.

Jo crech que 'ns guardava un angel,
un angel del cel estant:
tant rabents que 'ls dos anavam
que no rellisquessim may.

Semblavam dos papallones,
dos papallones de matx
quan regiran y revolán
sense sebre perque ho fan.

Com si 'ns portés l' alenada,
l' alenada de la edat,
corriam tan sols per corre,
trecavam sols per trescar.

Tu fugias de ma vora,
jo vora teu feya cap,
t' assolia y aclotante
t' esmunyias sota 'l bras.

Tornavas á ensibornarme
fent l' anguila al meu devant,
t' empaytava, t' arraulias
y 't dexavas agafar.

¡Qu' amatenta erats llavors
á dexarm' anar la ma,
com si la meua abrusava
la teua qu' era de glas!

Jo no sé si t' estimava
ni que cosa era estimar,
sé no mes que al teu darrera
fins á Rússia haguera anat.

Que si no 't veyia 'm fonia
com candela cap per baix
y 'm fonia tot veyente
leri-leri com avans.

Y era tanta ma dalera
per estar á ton costat
que m' haguera volgut fondre
com dos gotes en un ratx.

Jo no sé si t' estimava,
ni si axó era estimar;
mes si ho era, ja 't dich are
que may mes so estimat tant.

Y 'l millor ¿no te 'n recordas?
be te 'n pots ben recordar,
que ab tant y tant que vam corre
ni tan sols te 'n vatx parlar.

Mon desitx era sols corre,
no estar may aturat,
corre sempre, corre forsa...
mentres fos á ton costat.

TERENCI THOS Y CODINA.

21 Noviembre de 1860.

LA PRIMAVERA

(Traducció del alemany).

LA Primavera
Ja es arribada!
¿Que no ho sabíau?
Bé prou que 'n parlan
Aucells y lliris
Y flors boscanes
Y papallones
Totes pintades:
La Primavera
Ja es arribada!

Tota enllestida
Vá per la plana,
Corre gojosa
Per la muntanya;
L' aucell refila,
La flor se bada,
Tothom s' alegra
Com ella passa:
La Primavera
Ja es arribada!

La flor encesa
Guayta pe 'ls marges,

L' anyell boteja
 Devant sa mare.....
 ¡Santa alegría!
 ¡Dolça esperança!
 La Terra alegre
 Somriu y canta:
La Primavera
Ja es arribada!

¡POBRET!

(Traducció del alemany).

JA no tench mare, ningú m' estima,
 I l' enamorada m' ha abandonat!...
 ¡Oh, vida mia, per què no acabas?
 Aquí á la terra, qu' es lo qué hi fas?

Ahir, la festa major del poble
 tot sol á casa la vaig passar;
 ¡Oh, vida mia, que n' ets de trista!
 Ja s' acabaren cançons y balls!

Que ningú culli les flors que adornan
 la creu més nova que hi há al fossar;
 ¡Oh, creu volguda! .. ¿No conegueren
 la fadrineta que hi dorm devall?

RAMON PICÓ Y CAMPAMAR.

¡TANT ME FA!

(Lletreta premiada en lo Certámen literari de Sans de 1879.)

TINCH un oncle á Vilanova
que se la passa molt be;
son sas ditjas y alegría
la familia y son talé.
Tot alló que no li importa,
molt tranquil ho deixá está,
y teixint, á tot diu sempre
¡Tant me fá!

Diuhen qu' un arriba al poble
que 's presenta candidat,
y qu' á nit fará discursos
perque 'l nombrin diputat.
A n' á mí ningú m' enganya,
y 'l meu vot no l' obtindrà;
guanyi en Pau ó guanyi en Pere
¡tant me fá!

Diu qu' un teixidó molt pobre
una rifa grossa ha tret
y que ja lo teler deixa
per plantá establimentet.
Qu' ho disfruti ab alegría,
res mes li puch desitjá,
mentres hi hagi pau y feyna
¡tant me fá!

Diu qu' en Pau y la Roseta
 que fá un mes que son casats,
 se barallan cada dia,
 y 's van casá enamorats.
 Cada hu sap com s' ho passa;
 jo per mí dech procurá:
 mentre' en pau visqui ab la meva
 ¡tant me fá!

Diu que 'n Pere no trevalla
 y no se sap de que viu,
 y com un senyó 's passeja
 lo mateix iveru qu' istiu.
 Ell sabrá com s' ho arregla
 per viurer sens trevallá:
 aixó á mí poch me capfica,
 ¡tant me fá!

Diu que D. Anton Riera
 gasta polvo y coloret
 y que los cabells se pinta
 per semblar un jovenet.
 Aixó pera mí es follía,
 mes ell per que ho fá, sabrá;
 jo soch calvo, cano y xato...
 ¡tant me fá!

Diuhén que no 'm gasto un quarto,
 y que molt avaro só,
 y si 'ls dich—deixeume un duro—
 tots me respondrán que no.
 Mentres res no 'ls enmatlleu
 jo ja 'ls deixo enrahoná,
 que 'm bescantin y que diguin:
 ¡tant me fá!

Soch un mirall d' honradesa
 y cap culpa no 'm confon,
 mentres hi hagi pau y feyna
 jo 'm riuré sempre del mon.
 Ab ningú tinch may baralla,
 si 'm buscan los deixo está,
 no hi ha por que re 'm capfiqui,
 ¡tant me fá!

SECCIÓ DE BELLAS ARTS

JULIOL

DIFICIL es, ja que no impossible, tractantse d' opinions, veurer completament d' acort dos personalitats, que ja sia per obligació ó per gust deguen formar judici respecte d' una obra qualsevol de la humana intelligencia.

Açó que en la esfera candent de la política y de la moral dona lloch á controversias tan marcadas, creix y s' agrava en lo cercle de las Bellas Arts y de las Bellas Llettras, obrint la porta á exageracions d' escolas sempre funestas y may prou dignament combatudas; ja que essent predomini las unas y las altres d' intelligencias mes ó menys illustradas y essent també consideradas com á reguladoras de las costums y characters dels pobles que s' honran conreantlas, no hi ha dubte que son ellas: *como una doncella tierna y de poca edad y en todo estremo hermosa, á quien tienen cuidado de enriquecer, pulir y adornar otras muchas doncellas que son todas las otras ciencias; y porque aixís ho creyem es que sempre hem respectat y honorat las Bellas Arts considerantlas jermanas bessonas de las Bellas Llettras; procurant tractarlas ab aquella distinció, noblesa y cortesía que 's mereixen, puig també considerem que esta tal doncella no quiere ser manoseada, ni traida por las calles, ni publicada por las esquinas de las plazas, ni por los rincones de los palacios; no dejándola correr en torpes sátiras ni en desalmados sonetos*, cosa que fora encar mes punible y vergonyosa, si la portaban á tals llocs ó la tractaban de tal manera, personas de regonegut mérit è illustració, ja fos per esperit d' escolas ó per mes petitas miras personals, sempre mesquinas é inescusables.

Aqueix comensament de nostra revista quincenal, que á molts podrà semblar pretenció ó ridiculament enjiponat d' erudició, no dei-

xa de tenir son motiu d' oportunitat, may sia sino per sentar un precedent en las planas de nostra *secció artística* y que ja avans de nosaltres han transformat en *contracte bilateral* artistes y critichs estrangers de regoneguda fama universal.

Per ells las qüestions artísticas y las diferencias d' escoles no son mes que ocasió de declarar, ab habilitat y cortesía, la guerra mes impetuosa á son contrincant, sens que ni las bonas formas sian lletra morta, ni la dignitat se rebaixi, ni las amistats caigan á impuls d' una susceptibilitat exagerada.

En la nostra patria, desgraciadament, açó no sucseheix encar, en tota la extensió de la paraula; emperó lo dia no gayre lluny en que artistes y aficionats, critichs y observadors coneguen ben á las clares la missió importantíssima de las Arts en tots los pobles qu' aspiran á esser grans y lliures y á impuls de la llei irresistible de la naturalesa haja desaparegut aqueixa honorable llegió d' artistes que ab tots los amaneraments y rancies preocupacions del segle passat nos resta encar com débil pont ó feble lligam qu' ha unit la esplendorosa época antiga ó etat d' or de las Bellas Arts ab los temps moderns en que l' artista es lo sacerdot encarregat de celebrar lo matrimoni de la bellesa ab lo realisme, llavors no hi ha dubte qu' entusiastas y conreadors, crítichs y artistes estarán á la alçada que 'ls correspon, aquestos no ofenentse de llegir las severas opinions de sa obra fetas ab tota llealtat y coneixement, y aquells no tractant á la lleugera y en esquifidas gazetillas, sens fonament ni rahó sólida que avalore la propia opinió, las obras que 'l pincell ó 'l boix de nostres artistes hage produït.

Sia la crítica severa; emperó sia digna.

PINTURA.—Si alguna cosa pot haverhi de convencional, en pintura, per l' observador y de rigorisme y subjecció per l' artista, es sens dubte en lo retrato, ahont lo paregut es la principal condició imposable. De mil circumstancias pot dependrer l' efecte d' aquest per á esser considerat com una obra notabilíssima, y d' aquí que compreguem la repugnancia y flns la negativa á executar determinats retratos demostrada per lo francés Bonnat quant no veu en l' original motiu de lluhiment per sa paleta. Per altre part, quan lo retrato no te la grandiositat del trajo y dels accessoris, açó es, quant deu limitar-se á la testa, ha d' esser molt y molt ben executada, ha de demostrar demunt la tela tot lo caracter y denotar tots los sentiments del original, fent de la tela la personificació pintada, la vida inmóvil si se 'ns permet la expressió, de la persona retratada. En una paraula, lo bon retratista no ha de pintar ó reproduhir la fesomia del original; sino qu' ha de traslladar á la tela las faccions y l' ànima del personatge.

¿Ha lograt tot açó lo Sr. Benavent ab los dos retratos exposats en la galería del Sr. Parés? En lo primer ó sia en lo de D. Cayetá Cor-

net y Más si be no están complertas de bon trós aqueixas exigencias naturals, hi veyem, no obstant, mes vida y mes estudi en reproduhir lo natural, lo dibuix es molt celebrable y 'l color sino tingués aquella entonació massa viva, que sols dona la copia ab llum artificial, seria molt just y ben entés. En cambi lo retrato de senyora, que per son tamany prestaba al senyor Benavent mes motius de lluhiment, no hi notém grans qualitats. Lo dibuix es incorrecte en alguns punts y l' tó general donat al fons del quadro y al vestuari es apagat y esmortuit, antítesis complerta de la nota de color donada al primer.

Ab franquesa y abundancia de traballs, si be potsé ab masa esbranzida per á esser son primer acte de exhibició, s' ha presentat lo senyor Talarn, de qui no habiam tingut ocasió de coneixer cap obra. Un quadro al oli de molt regulars dimensions, dos retratos al clá y obscur y varis dibuixos al llapis y á la ploma han servit al jove senyor Talarn per á darse á coneixer.

Autoritat 'ns manca per aconsellar; emperó si nostra veu fos escoltada diriam al Sr. Talarn que no es de la nostra época, ni ha sigut may de cap lo convencionalisme que te son quadro al oli representant un rabadá ajegut al bell mitj d' un camp. Aquellas carns violadas y modelladas ab tanta pena; aquella testa sens expressió ni dibuix, ab aquells cabells falsos y descuidats y lo desentonament general de tot lo quadro, qual composició, per esser primerenca, no está pas del tot deslligada, han de fer veurer á son autor que 'l estudi de la pintura necessita fixesa y proporcional gradació en la execució de las obras, que sempre han fet la historia d' un artista, acusant ben manifestament, emperó sens grans caigudas ni retrocessos sa época primitiva y sos temps mes brillants.

De sos dos retratos lo que representa un senyor vell, está executat magistralment. La calitat en lo cabell y pel de la cara, lo correcte del bibuix, la gradació ben entesa de sombrejat en las faccions y en la animada expressió de tota la testa, demostran que si 'l Sr. Talarn vol fixarse en sas obras, te dots molt notables per á darnos motiu de justa alabansa. Modifique donchs son modo de colorir, tant apartat de lo real, sia exigent en dibuixar sas obras ja que ha demostrar saber de dibuix, persevere en l' estudi dels grans coloristas y sobre tot de la naturalesa y veurá com sas obras serán justament admiradas y aplaudidas.

Prova irrecusable de lo que acabem de aconsellar es lo quadro del Sr. Cussachs titolat *La primera cura* en lo que demostra dit Senyor sos avensos y transforma en agradosa realitat las esperansas qu' habia fet concebir. Es aqueixa obra una d' aquellas en que l' pintor, novell en l' art de la composició, prova sas forsas y medeix sa destresa, sempre ab prudencia y tenint molt en compte no desgraciar sa obra donantli unas proporcions é importancia que tal vegada

resultarian superiors á sos coneixements. Y aqueixa mateixa prudencia, que l' observador hi nota, es mes agradosa y s' fa mes simpática porque no veu en tot lo quadro res que l' desentoni ni li fasse una impressió desfavorable. Se 'ns podrà dir que la actitud dels soldats asseguts, l' un demunt la taula y l' altre en la cadira no está prou en situació; 's podrà criticar la posició del metje-operador, convencional y potser massa lliure; podrà notarse lo coll del ferit desdibuixat y grós, y l' escors de la cama poch entés; podrà desitjarse mes animació en tots los personatjes, mes desordre en l' escena ó lloch d' acció y fins si 's vol mes desordre també en lo vestuari dels soldats que figuren haber estat en foch pochs moments avans; empero quant en lo quadro s' hi trovan grupos com lo que rodeja al protagonista; quant hi ha figuras com la dona y baylet tant ben posadas y sentidas; quant l' escors del soldat qu' está ajupit vora la llar es tant natural; quant lo dibuix de tot lo quadro es tant ben executat y la entonació general dels objectes y de las figuras dona un tot tant armoniós y verdader, ja pot dirse que la trassa y l' estudi son la gufa del autor d' una obra tant recomenable y que habem vist ab verdader gust. Si 'l Sr. Cussachs, militar de nostre exércit, maneja tant be la espasa com lo pinzell no estranyariam gens que d' aquí á pochs anys los entorxats li fessen nosa per descansar sa paleta. Per nostra part sols direm (sens tractar de ficarnos en terra vedada) que prefeririam véurel guanyar medallas en lo pacífich camp de las arts que en lo desorganizado y desgraciat de la lluyta armada.

ESCUPTURA.—Pocas vegadas, desde que 'ns ocupem de Bellas Arts en aqueixa REVISTA hem vist tant notablement representada la escultura com en la quinzena present.

La primera obra esculptórica de que hem de dar compte es una estàtua representant la Tragedia, fosa en bronzo y modellada á Roma per D. Antoni Fabrés ex-pensionat per la nostra Corporació provincial. Poca cosa diriam d' aquesta obra, que per si sola dona á coneixer las grans qualitats de son autor, si no estiguessen en completa discordancia ab algunas opinions emesas y estampadas fins avuy.

¿Qu' es la Tragedia? La Tragedia es, á nostre entendre, la tempestat de las passions, la explosió violenta y desesperada del sentiment, ó seguint la definició académica de nostres lletrats prohoms, *la acció dramática en que 's representa un succés que te un fi fatal, desgraciat, ó infaust al objecte de rectificar ó corretjir las passions violentas per medi del terror y la compassió* ¿Donchs com habia d' executar-se una estàtua que personifiqués aquest caràcter? ¿Habia d' esser la reproducció d' aquella testa clàssica, glassada é inmóvil, que la magnificencia de Pio vi feu colocar en lo Museu Vaticà? ¿Venia l' artista obligat á personificar la tragedia d' ahí, gastada y convencional, ó á simbolisarla novament mes en armonia ab los progressos

moderns del Art y mes imponent y terrorífica per á imposar al cor d' avuy, per desgracia empedrehit y casi escéptich? Nosaltres creyem lo últim, perque la historia de la esculptura nos ensenya que la quietut de las estátuas egipcias y de la primera época grega, heretada pe 'ls romans en sos temps primitius, fou eternament trencada ab la aparició del grupo escultórich de Loocoonte, primera manifestació de la pedra animada pe 'l dolor y la passió, que trasaba un nou camí á la escultura apartantla de la forma clássica; freda y amanarada. La escultura antiga, la esculptura clássica va morir ab la religió pagana que la va engendrar, deixant emperó, un passat gloriós per sos principis inalterables.

Partint donchs d' aqueixas bases ¿qué habia de fer lo Sr. Fabrés sino deduhir de lo antich y del assumpto que se li imposaba una situació nova y real per sa estátua? Se 'ns repetirá que sa estátua es lo suicidi? Sia enhorabona; puig qu' açó es la tragedia, com ho serán la terrible Medea, la romántica Saffo, l' imbécil Neron y tants d' altres personatjes que per sí sols bastan á simbolisar de la manera mes complerta l' assumpto desarrollat per lo Sr. Fabrés.

¿Emperó, tota aquesta defensa de la obra de nostre paisá, vol dir que no te defectes d' execució? Lluny de nosaltres voler afirmarho y som dels primers en doldrerns de las faltas que 'ns apar veurehi y que sens afectar d' una manera notable l' conjunt de la obra li trauhen bellesa, donant lloch á esser agre y severa la crítica que no transigeixi ó mellor dit no s' inclini devant l' esperit modern de las Arts.

Hi ha falta de proporcions en las extremitats, están descuidats alguns plechs de las robas y te poca accentuació la cara que 's presenta abocetada; emperó, ab justícia, ningú podrá negarli vigor y destresa en lo modellat, expressió y sentiment en lo rostre, enérgica actitud en las estremitats superiors y trágica majestat en la positura. Finalment, la última obra escultórica del Sr. Fabrés podrá no esser una excellent estátua, que no creyem hage sigut aquesta la intenció de son autor; emperó es un gran esbós ahont hi ha totes las qualitats necessarias pera produhirla.

—De género completament diferent es una altre obra deguda al boix del conegut escultor Sr. Fuxá, qui ha exposat una testa-tipo de pageseta de la Italia meridional, modellada ab molta pulcritut é interpretat lo natural ab celebrable justesa.

Las faccions grossas y accentuadas propias d' aquells tipos que per sa mateixa bellesa y construcció especial no deixan de portar dificultat en interpretarlos, han sigut felisment reproduhidas al fanch per lo llorejat escultor; qui ab sa última obra ha dat á coneixer novament sa delicadesa y severitat en modelar fugint d' aquell género escultórich, avuy tant de moda, en lo que 'ls prodigis y abun-

dancia del detall perjudica y desennobleix la bellesa del conjunt, que en escultura sempre ha d'esser sever é impresionable.

Y finalment donant proves d'activitat y deixant veurer los molts conrehadors ab que conta l'art escultòrich en la nostra ciutat, hem vist ab verdader gust exposadas algunas obras degudas á molts joves artistas, algun d'ells casi noy, que donan á coneixer molt bonas qualitats per á dedicarse al estudi de la escultura.

Del Sr. Clarassó hem vist un retrato modelat ab acert, si be un xich desencaixat en la testa; del Sr. Montserrat, altre retrato, no massa celebrable en qui ha donat proves tant manifestas de son talent, executant la estàtua del *fill pròdich* molt sentida y ben modelada; del Sr. Ghiloni una testa d'africá poch típica y massa empolaynada, y per fi lo jovenet Arnau, ab son Baco adornat de rahims y pámpols ha fixat novament las esperansas que feu concebir y que no duptem veurer molt aprofitadas per á honra seua y de Catalunya si persevera en l'estudi y s'aparta un xich del convencionalisme que 's permet al construir sas figuras.

CARLES PIROZZINI.

NOVAS

DINTRE breu temps repartirem á nostres subscriptors lo tomo sisé de la *Biblioteca de La Renaixensa* corresponent al segon trimestre d'enguany. Com diguerem en un dels anteriors números l'obra de costums catalanas del any vint al any cuaranta d'aquest sigle l'ha escrita per nostra revista D. Antoni de Bofarull y 's titula *Costums que 's perden y recorts que fugen*.

Al termenar l'estiu present D. Victor Balaguer publicará á Madrid un nou llibre titulat *El Catalanismo*. Dat l'amor may desmentit que per tot lo de la patria sempre ha sentit lo primer de nostres mestres en Gay Saber y so; molts coneixements en l'assumpto que 's proposa tractar, estem segurs que despertará gran interés la publicació d'aquesta obra.

Tres notables excursions ha practicat darrerament la *Associació d'excursions Catalana*; dúas al Montseny, comensament d'una llarga serie fins á deixarlo perfectament explorat y estudiat en tots conceptes, y altra á Mallorca, que tampoch es probable siga la última per lo bon recort qu'ha deixat als excursionistas.

Las del Montseny tingueren per objecte principal: col·locar un termómetro en Santa Fé, comensament d'una estació meteorológica complerta; calcular exactament las alturas y rectificar lo plano, á mes de traure vistas, recullir pedras, etc. Lo primer itinerari fou per Breda, ahont lo coro obsequiá als excursionistas ab una serenata, Santa Fé, Turó del Home, St. Marsal, Matagalls, St. Segimon, Viladrau, Arbucias, Montsoriu y Hostalrich; lo segon per Palau,

St Esteve, Santa Fé á Matagalls (igual al primer), Coll Formich, Pla de la Calma, Tagamanent, Ayguafreda y Centellas, d' abont se prolongá fins á St. Miquel del Fay. Lo càlcul de las alturas será objecte d' un treball científich especial y d' una comunicació oficial de l' *Associació*.

La excursió á Mallorca fou molt aprofitada, gracias á la extrema amabilitat de las notables personas de la isla que constantment acompanyáren als excursionistas. Se visitá Palma, Manacor y sas covas, las de Artá, Pollensa, Valldemossa, Alcudia y Miramar, recullintse gran aplech de llibres, vistas, dibuixos, mapas, monedas, moluscos, etc., etc. Nostre amich y director de la excursió Sr. Tobella es lo encarregat de fer la relació detallada d' aquesta interessantíssima visita.

Ha sortit cap á Fransa y Suissa D. Ramon Arabía, president de la *Associació d' excursions Catalana*, qui 's proposa estrenyer las relacions d' aquesta ab las societats alpines extrangeras y realisar en los Alpes y Pyreneus algunas ascensions importants.

Tenim noticia de que lo Ministre d' instrucció pública de Fransa, ab lo fi de propagar los estudis espanyols en son país, acaba d' oferir á diversas corporacions é instituts científichs d' Espanya, lo cambi de llibres ab lo Govern de la nació vehina. L' iniciativa de semblant proposició, igualment ventatjosa pera abduas parts, puig no hi ha dubte que faltan moltas obras francesas en las bibliotecas espanyolas, com també moltas de las de nostres escriptors deixan d' adquirirse per las bibliotecas francesas, fa uns 3 anys, segons creyém, que nasqué d' algunas de nostras principals Academies. Aceptada, ara, per dit Ministre, se ha dirigit aquest, últimament, á l' Academia espanyola, á la de la Historia, á la de Bellas arts, á la de ciencias morales y políticas, á la de ciencias naturals y á la Societat geográfica de Madrid, á la Biblioteca nacional, á la Universitat central, á la Diputació provincial de Saragossa y á l' Academia de Bonas lletres d' aquesta ciutat, oferintlos lo cambi de sas obras de *fondo* per llibres francesos d' un valor igual. Establertas ab aquellas corporacions tals relacions de mútua reciprocitat, diu lo mateix Ministre, las extendrá á tots los establiments científichs y Societats literarias d' Espanya que desitjin obtenir lo benefici de l'esplicat cambi.

Aquesta consideració y apreci que han merescut en l' estranger, las produccions dels ingenis espanyols, á la vegada que 'ls monuments de nostra historia no pot menos d' alegrarnos, considerant que las corporacions citadas y quantas s' interessin pera que los elements constitutius de nostra nació sian ben coneguts y millor judicats per los estranys de lo que fins ara ho han sigut, no deixarán d' acceptar la referida oferta.

Si no estém mal enterats, al anunciarse aquest projectat cambi, las principals ciutats del mitg-dia de Fransa, se han donat cuyta á solicitar del Ministre, contant pera aixó ab l' ajuda dels diputats y senadors de sos departaments, que 's distribuesca part dels llibres cambiats á las bibliotecas públicas qu' ellas sostenen.

Tot aixó contribuirá á donar l' importancia de que es digne, la propaganda de las obras dels homens científichs de dos païssos que,

com Fransa y Espanya, se troban ja lligats per lo vincle fraternal d' un mateix origen familiar; lo d' esser fills de la noble rassa llatina.

Han sigut nomenats últimament socis corresponsals de la Reyal Academia de Bonas Lletres d' aquesta Ciutat: á Vich, D. Joseph Serra y Campdelacreu; á Madrit, l' Excm. Sr. D. Manuel Cañete; á Avinyó, Mr. Anselm Mathieu; á Lyon, Mr. Carlos Boy, y á Palermo, lo Dr. Salvador Salomone-Marino. A tots doném nostre mes coral enhorabona.

Havem llegit en lo darrer número del *Polybiblion* la curiosa noticia de que l' antipapa Benet XIII trasladá en 1408 al castell de Penyscola, una gran part de la Biblioteca pontifical d' Avinyó, constant encara avuy dia en la Nacional de París l' inventari dels manuscrits que s' hi portaren. Esperém que lo célebre escriptor J. B. Rossi, no deixarà d' inclóurel en lo *catálech general dels Manuscrits del Vaticá*, com á secretari de la comissió encarregada per S. S. Lleó XIII de la sua publicació.

La *Associació catalanista d' excursions científicas* ha fet derrera-ment las següents importants excursions:

Una al Montgrós de Montserrat, altre á Malgrat y castell de Pala-folls, altre á Santa Coloma de Queralt, Solivella, Tallat y Vallbona y altre al Puigmal; essent totas ellas molt concorregudas y habent resultat molt profitosas pera l' objecte que 's proposa l' Associació.

Probablement en lo vinent número publicarém las bases del cer-támament obert per lo Cassino catalanista provensalench. Sabem que son varis los premis oferts, alguns d' ells de verdadera importancia.

Ha sigut denunciat per lo Fiscal d' Imprenta, nostre company en la premsa lo *Diari Catalá*. Sentim lo contratemps del colega y des-itjem que tingui un fallo favorable.

Lo senyor Gobernador ha recomanat eficazment la *Associació ca-talanista d' excursions* als arcaldes pera que en sas visitas als pobles puga trobar tota mena de facilitats pera copias de documents y codi-ces, y puga treure fotografias de tot lo important en ells existent. Fe-licitem á dita autoritat per aquesta mida.

D. Josep Serra y Campdelacreu ha publicat un tomo de poesías que creyém será adquirít per la *Protecció literaria*. Mes endevant nos n' ocuparém detingudament.

Hem rebut las següents notas de la societat humorís *L' Aranya*: Los autors que hagen resultat distinjits, en lo certámen literari se

serviran acreditarho al Secretari del Jurat, escrivint las dos primeras y dos últimas ratllas ó borrador, entregant lo verdader nom en un plech clos que continga lo mateix títol y lema de la composició. Los que tenen accésit han guanyat un estoig que conté una fulla de llo-
rer de plata, que únicament se 'ls entregará lo dia de la festa y sense que los autors usin cap pseudónim.—Lo Secretari del Jurat, Joseph O. Molgosa Valls.

La distribució de premis tindrà lloch lo dia primer d' Agost á las 3 y mitja de la tarde en lo saló-teatro dels Camps Elíseos.—Lo President, Valentí Puig.—Lo Secretari de la Societat, Miquel Bassols.

Ha sortit d' aquesta ciutat de retorn á Suecia, sa patria, D. Frederich Wulff, distingit professor de la universitat de Lund, qui com diguerem en altre número, vingué á estudiar la nostra llengua catalana. LA RENAIXENSA que ha pogut conèixer sa molta erudició y avalorar en tot lo que val son bellíssim cor, li envia un fraternal adeu de despedida per afecte y per agraïment al interés que s' ha pres per tot lo de Catalunya.

Ab lo títol de *Revista Manresana* ha sortit en la població que son nom indica lo primer número d' una nova publicació. Es un altre defensor de nostra llengua y de nostras idees que ple d' entusiasme ve á ajudarnos en la tasca que 'ns hem imposat. Rebi nostra coral benvinguda.

S' está acabant la impressió del llibre dels Jochs Florals corresponent al any present. Es probable que per tot lo mes se repartirà als Srs. Adjunts y 's posi á la venta.

En l' *Instituto de Fomento del trabajo nacional* ha quedat instalada una nova Associació que 's titula *Juventut catalanista* ab l' objecte de trevallar pel be moral y material de Catalunya. Forman la Junta Directiva los joves D. Claudi Omarch y Barrera, president; D. Joseph Llorens y Riu, vis-president; D. Salvador Vinyas, tesorero; D. Víctor Casals, secretari primer; D. Joaquim Ballescà, idem segon; D. Antoni Vila y Nadal, conservador del Museu y D. Joaquim Cal-sina, bibliotecari.

L' esmentada Associació, se divideix en quatre seccions; científica, artística, literaria y de propaganda.

Vejis lo fallo del Jurat del certáment literari de L' *Aranya*.

Parodia. Premi, 257; L' estudiant Borrascas.—*Romans*. Premi, Desert.—Accésit, 160; L' enuig del compte Ramon Berenguer IV. Lema, Soch molt escrupulós.—Accésit segon, 136; Coronació de Pere IV segons conta sa crónica.—*Ploma de plata*. Premi, 163; La cansó del cansoner. La birondon.—Accésit, 205; Aygua-poll. De tant que l' estiman no la casarán.—Accésit segon, 54; La fira de tot l' any, ¡quí ho diria!—Accésit tercer, 238; Sabaterada. Ave Maria Puríssima.—Mencions honoríficas, 44; L' Aranya. San Jordi mata l'

Aranya. 224. L' Aranya. Araña quien te mató, otra araña como yo. —210. Un bon minyó. —128. En lo ball. M' hi declararé. —207. Lo mitjer. Si 'm volian dar l' amor etc.—*Barqueta de plata*. Premi, 198 Lo meu xabech.—Accéssit. 65; Lo pescador. Si voleu saber ma vida, etc.—*Pahissatje al oli*. Premi. 212. La carrera del amor. Ay amor como me has puesto. Accéssit. 79; La samsoniada, poemet.—Accéssit segon. 178; L' home. Aplech de cinch sonets.—Menció notable. 131; L' aucelleta, poemet.—*Taller de fotografia*. Desert. *Faulas*. Premi, 154; Lo mussol, faula.—Accéssit. 55; L' Aranya, fauleta literaria.—Accéssit segon. 170; La pussa y 'l gos. Si n' hi ha de pussas.—Accéssit tercer. 125; Lo pagés y 'l café. fauleta.—Mencions. 90. Las dos espigas.—122; Los aucells, faula.—273; Lo gos d' aigua, faula.—*Anada a Pedralbes*. Desert. *Exemplar Cervantes*. Premi. 242; Lamentacions d' un músich. Lo verdader artista es pobre.—Accéssit. 115; Un comediant. Qui vol oir las gestas (Pere Serafi.) *Estoig artístich*. Premi, 78; La cansó del manyá. ¡Deu me val! *Oleografias*. Desert. *Brot de plata*. Premi, 162; Jo segon. Nunca segundas partes fueron buenas, (Cervantes). *Fotografias*. Premi, 264; La cansó del bon minyó. No hi ha vici com l' ofici.—*Botons de mare perla*, Premi, 142; Mentidas. Que s' en diuhen!

Barcelona 12 Juliol 1880.—Lo Secretari del Jurat; Joseph O. Molgosa Valls.

Copiém de *L' Excursionista*:

«Nos congratulem, ab nostre digne consoci D. Jascinto Verdguer, Pbre., de que fins lo Papa S. S. Lleó XIII l' haje felicitat per medi de son Secretari d' Estat lo Cardenal Nina, per sas selectas é inspiradas poesías.»

«A despesas del Ilm. Sr. Bisbe de Barcelona han sigut tretas de damunt de la volta de l' iglesia de S. Cugat del Vallés, mes de mil carretadas de terra. Sabém també que per l' arquitecte diocesà se busca sens descans la manera mes expedita de contenir la ruina d' aquell preciós temple, quals obras de restauració tenim entés que venen taxadas en 2,000 duros. Llástima molt gran es que no poguém concebir solament esperansas respecte á la digne restauració ó per lo menys decorosa conservació del claustre, á cárrech avuy de l' Ajuntament de S. Cugat del Vallés.»

La Junta Directiva de *Lo Rat-Penat* de Valencia y las juntas de secció d' aquella societat han sigut constituïdas pera 'l próxim any ecouómich de 1880 á 1881 en la forma següent:

President honorari, l' Excm. Ajuntament de Valencia.—President D. Jascinto Labaila.—Vicepresident 1.er, D. Rafel Ferrer y Bigué.—Vicepresident 2.º, D. Joseph Arroyo y Almela.—Tresorer, D. Victor Iranzo y Simon.—Bibliotecari, D. Lluís Tramoyeres.—Director del Butlletí D. Félix Pizcueta.—Vocals, D. Eduard Escalante, D. Gaspar Thous, D. Balusio Andreu y Reig, D. Lluís Gargallo, D. Joseph Fernandez Mateu, D. Joseph Martinez Aloy, D. Bernat Escribá, D. Ricart Cester.—Secretari general, D. Fernando Reig y Flores.—Vicesecretari, D. Manel Hernandez.

Secció de literatura: President, D. Teodor Llorente.—Vicepresident, D. Jacob Sales.—Secretari, D. Joseph Bodria.—Vicesecretari,

D. Joseph Puig.—Secció de Arqueologia: President D. Joseph M. Torres.—Vicepresident, D. Joseph M. Arigo.—Secretari, D. Julio Oltra.—Vicesecretari, D. Gustavo Sorní.—Secció de Pintura y Escultura: President, D. Joaquim Agrasot.—Vicepresident, D. Gonzal Salvá.—Secretari, Juli Cebrian.—Vicesecretari, D. Antoni Bergon.—Secció de Música: President honorari, D. Francisco Asenjo Barbieri.—President, D. Salvador Giner Vidal.—Vicepresident, D. Manel Calvo.—Secretari, D. Vicens Peidró.—Vicesecretari, D. Casimiro Chavarri.

Aquesta junta pendrà posessió 'l 1.^r d' Agost.

D. Constantí Llobart ha circulat las invitacions pera col·laborar en l' almanach que ab lo titol de *Lo Rat Penat* publica desde alguns anys á Valencia.

Llegim en lo *Diari Catalá*:

«*Lo Calignani's Messenguer*, diari inglés que 's publica en Paris, en lo número arribat ahir, s' ocupa del nostre compatriota D. Marián Aguiló, y ho fa ab los termes següents:

«Don Marián Aguiló, jefe de la Biblioteca Provincial de Barcelona, té en preparació una nóva edició de las obras d' Ausias March, lo gran trovador valenciá del sigle XV. Per la nova edició farà us dels datos que 's desprenen dels varis testaments del poeta, descoberts, fa poch's anys, y que contenen detalls molt interessants de sa vida, aixís com també d' altres datos completament nous.»

Felicitem al senyor Aguiló de que la premsa inglesa hagi sapigut lo que tal vegada no ha arribat encara á noticia de la de Madrid.

SUMARI

S. SANPERE Y MIQUEL. . .	Origens y fonts de la nació catalana.	1
JOAN MALUQUER VILADOT.	Aborigens catalans.	13
ESTEVE SUÑOL.	Giulio Cesare.	28
TERENCI THOS Y CODINA.	Bells recorts.	39
RAMON PICÓ Y CAMPAMAR.	La primavera.	41
Id.	¡Pobret!	42
MANEL RIBOT Y SERRA.	¡Tant me fá!	43
CARLES PIROZZINI.	Secció de Bellas Arts.	45
	Nóvas.	51